

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет економіки та управління

Кафедра економічної теорії

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ**

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

**Економічна аналітика
05 Соціальна та поведінкові
науки
051 Економіка**

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

**на тему «Аналітичне забезпечення стійкості агропідприємств в умовах
воєнного стану»**

здобувача Косей Єлизавети Михайлівни _____

(підпис)

Науковий керівник: д.е.н., доц. Верба Д.В.

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

В.о. завідувача кафедри: к.е.н., проф. Кириленко В.І.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

(назва факультету / навчально-наукового інституту)

Кафедра економічної теорії

(назва кафедри)

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Економічна аналітика

05 Соціальні та поведінкові науки

051 Економіка

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

М.К. Галабурда

(підпис) (ініціали, прізвище)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

В.І. Кириленко

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Косей Єлизаветі Михайлівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

очної (денної), заочної, дистанційної

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Аналітичне забезпечення стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "31" січня 2024 р. № 159-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

Фінансової звітності фермерського господарства «Гармонія» за 2021-2023 рр., праць науковців, статистичної та аналітичної інформації Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Методологічні основи дослідження стійкості агропідприємств (назва розділу)
Розділ 2	Аналіз впливу воєнного стану на фінансову стійкість агропідприємств (назва розділу)
Розділ 3	Забезпечення фінансової стійкості фермерських господарств в умовах воєнного стану (назва розділу)

Об'єкт дослідження:	діяльність підприємств аграрного сектору.
Предмет дослідження:	забезпечення фінансової стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану на прикладі фермерського господарства
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	розробка аналітичного забезпечення, що спрямоване на зміцнення фінансової стійкості агропідприємств України, на прикладі досліджуваного фермерського господарства «Гармонія», в умовах воєнного стану.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Дати визначення поняттю «фінансова стійкість» підприємства; описати фактори, що впливають на формування фінансової стійкості підприємства; пояснити підходи оцінювання фінансової стійкості підприємств; розкрити показники оцінювання рівня фінансової стійкості підприємств та надати формули їх обчислення; пояснити методичні основи аналітичного забезпечення фінансової стійкості.
У розділі 2	Провести аналіз впливу воєнного стану на фінансову стійкість агропідприємств; надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» у воєнний стан; провести аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія».
У розділі 3	Розробити стратегії для підтримання фінансової стійкості та адаптації ФГ «Гармонія» до умов воєнного стану; запропонувати рекомендації щодо державного забезпечення функціонування агробізнесу в Україні під час воєнного стану.

Завдання підготував

науковий керівник

Д.В. Верба

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

Є.М. Косей

(підпис)

(ініціали, прізвище)

« ____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 71 сторінку, 30 таблиць, 3 рисунки, список використаних джерел з 38 найменувань, додатки.

«Аналітичне забезпечення стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану»

(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є діяльність підприємств аграрного сектору.

Предметом дослідження є забезпечення фінансової стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану на прикладі фермерського господарства «Гармонія».

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – розробка аналітичного забезпечення, що спрямоване на зміцнення фінансової стійкості агропідприємств України, на прикладі досліджуваного фермерського господарства «Гармонія», в умовах воєнного стану.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- дати визначення поняттю «фінансова стійкість» підприємства;
- описати фактори, що впливають на формування фінансової стійкості підприємства;
- пояснити підходи оцінювання фінансової стійкості підприємств;
- розкрити показники оцінювання рівня фінансової стійкості підприємств та надати формули їх обчислення;
- пояснити методичні основи аналітичного забезпечення фінансової стійкості;
- провести аналіз впливу воєнного стану на фінансову стійкість агропідприємств;
- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» у воєнний стан;
- провести аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія»;
- розробити стратегії для підтримання фінансової стійкості та адаптації ФГ «Гармонія» до умов воєнного стану;
- запропонувати рекомендації щодо державного забезпечення функціонування агробізнесу в Україні під час воєнного стану.

Практичне значення отриманих результатів. Проведення комплексної оцінки фінансової стійкості ФГ «Гармонія», на основі якої були запропоновані напрями забезпечення фінансової стійкості, а саме: зменшення витрат підприємства з метою очікування прибутку від минулорічних інвестицій; страхування майна

фермерського господарства та здоров'я працівників; запровадження механізмів Точного Землеробства у роботу сільського господарства; звернення до благодійних фондів з метою отримати додаткове фінансування. Були надані рекомендації до державного уряду України для підвищення показників фінансової стійкості агросектору країни, а саме: впровадження субсидій для фермерських господарств; спрощення доступу до податкових пільг; регулювання цін на зерновій біржі країни; активне залучення міжнародних гуманітарних фондів; пошук нових ринків збуту українського зерна; міжнародна співпраця з метою розширення логістики вивозу зерна закордон; відновлення інфраструктури України. Описана і застосована методика проведення фінансового аналізу може бути використана на практиці під час оцінки діяльності як міжнародних, так і національних компаній.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023-2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: фінансова стійкість, аналітичне забезпечення, агропідприємства, економічна безпека, коефіцієнти ліквідності, структура капіталу, забезпеченість запасами, бізнес-ризик, фінансовий ризик.

Відгук
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача навчально-наукового інституту /факультету
освітньо-професійної програми « економічна аналітика»

Косей Єлизавети Михайлівни

(прізвище, ініціали)

На тему: «Аналітичне забезпечення стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану»
(назва теми)

1. Актуальність теми: Підприємства аграрної галузі України після початку повномасштабної війни опинились під тиском цілої низки несприятливих факторів: зокрема втрати ринків збуту, виробничої інфраструктури, персоналу, подорожчання кредитних ресурсів. Пошук будь яких джерел додаткових ресурсів, як зовнішніх (залучення кредитів чи інвестицій під цінні папери), так і внутрішніх (оптимізація витрат чи зростання продуктивності використання ресурсів) вимагають оцінки очікуваного впливу задіяних важелів на цільові фінансові показники діяльності. Отже як відпрацювання навичок застосування наявних методичних розробок щодо оцінювання фінансової стійкості аграрних підприємств, так і їх удосконалення є вкрай важливим завданням для аналітичної роботи на підприємстві.
2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: авторці вдалось провести самостійний та змістовний аналіз основних факторів ризику, з якими стикнулись українські аграрії загалом та досліджуване підприємство зокрема та оцінити чутливість основних фінансових показників до таких несприятливих факторів. Також сформулювати обґрунтовані у аналітичній частині роботи пропозиції щодо політики управління фінансовою стійкістю в умовах воєнного часу
3. Наявність самостійних розробок автора: проведено комплексний аналіз фінансового стану ФГ «Гармонія» з адаптацією методики оцінювання до умов воєнного часу.
4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: запропоновані авторкою підходи дозволяють гармонізувати процедури оцінки фінансової стійкості фермерських господарств з умовами втрати ринків збуту з найбільшою ціною попиту і скорочення ресурсного потенціалу через війну
5. Наявність недоліків: відсутність розрахунку еластичності фінансових показників до коливань основних факторів фінансового стану та переважання рекомендацій стосовно державного регулювання, а не джерел внутрішніх резервів зміцнення фінансового стану в рекомендаційній частині роботи
6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Кваліфікаційна бакалаврська робота Косей Єлизавети Михайлівни на тему **«АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТ**

АГРОПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ» допускається до захисту перед ЕК. Оцінка письмової частини кваліфікаційної роботи 54 бали.

Науковий керівник: к.е.н., доцент Верба Д.В.

(підпис)

“ ____ ” _____ 20__ р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ	6
1.1 Концептуальні основи досягнення фінансової стійкості підприємства	6
1.2. Базові аналітичні характеристики фінансової стійкості	12
1.3 Методичні основи аналітичного забезпечення фінансової стійкості	22
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВ	28
2.1 Основні зміни умов діяльності фермерських господарств рослинної продуктової спеціалізації в умовах воєнного стану	28
2.2 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» в умовах воєнного стану	34
2.3 Аналіз та оцінювання фінансової стійкості ФГ «Гармонія» в умовах воєнного стану	38
РОЗДІЛ 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	51
3.1 Стратегії для підтримання фінансової стійкості та адаптації ФГ «Гармонія» до умов воєнного стану	51
3.2 Рекомендації щодо державного забезпечення функціонування агробізнесу в Україні під час воєнного стану	58
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	2

ВСТУП

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов прибуткового та стабільного функціонування бізнесу в ринкових умовах. У сучасному економічному середовищі, де навіть дрібні коливання можуть мати серйозні наслідки для бізнесу, питання фінансової стійкості підприємств стає надзвичайно актуальним та важливим. Фінансова стійкість визначається не лише здатністю підприємства виживати в умовах економічних труднощів, але й його здатністю адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, зберігати та збільшувати свою конкурентоспроможність та розвиватися в умовах нестабільності. Фінансова стійкість є одним з ключових аспектів успішного функціонування сільських господарств, особливо в умовах воєнного стану. У контексті воєнного конфлікту, коли забезпечення безпеки та стабільності стає особливою викликом, фінансова стійкість стає додатковою гарантією для продовження виробничої діяльності та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Актуальність дослідження. Сільське господарство відіграє стратегічно важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки та економічної стабільності країни, особливо в умовах воєнного стану. Фінансова стійкість агропідприємств є вирішальною для збереження їхньої діяльності, підтримки виробництва, забезпечення населення харчовими товарами та надходжень коштів до держбюджету. Дослідженням фінансової стійкості підприємств займалися такі науковці як Л.А. Лахтіонова [1], Н.А. Мамонтова [2], М.Я. Коробов [3], Ю.С. Цал-Цалко [4], Т.М. Белікова [5], К.В. Орєхова [6], О.М. Тридід [6], О.М. Гончаренко [7], В.О. Подольська [8], О.Є. Журавльова [9], Р. Холт [10], К. Ільїна [13].

У дослідженій літературі була наведена теоретична складова питання, різні підходи до обчислення фінансової стійкості, проте не було досліджено вплив воєнного конфлікту на фінансову стійкість підприємств, особливо такого вразливого сектору як сільське господарство. Були відсутні рекомендації щодо

аналітичного забезпечення та підтримання фінансової стійкості підприємств в умовах воєнного стану. Саме через це дана тематика дослідження є актуальною, адже абсолютно всі підприємства України відчули на собі вплив воєнного конфлікту.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є розробка аналітичного забезпечення, що спрямоване на зміцнення фінансової стійкості агропідприємств України, на прикладі досліджуваного фермерського господарства «Гармонія», в умовах воєнного стану.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі **завдання**:

- дати визначення поняттю «фінансова стійкість» підприємства;
- описати фактори, що впливають на формування фінансової стійкості підприємства;
- пояснити підходи оцінювання фінансової стійкості підприємств;
- розкрити показники оцінювання рівня фінансової стійкості підприємств та надати формули їх обчислення;
- пояснити методичні основи аналітичного забезпечення фінансової стійкості;
- провести аналіз впливу воєнного стану на фінансову стійкість агропідприємств;
- надати загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» у воєнний стан;
- провести аналіз показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія»;
- розробити стратегії для підтримання фінансової стійкості та адаптації ФГ «Гармонія» до умов воєнного стану;
- запропонувати рекомендації щодо державного забезпечення функціонування агробізнесу в Україні під час воєнного стану.

Об'єкт дослідження — діяльність підприємств аграрного сектору.

Предметом дослідження є забезпечення фінансової стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану на прикладі фермерського господарства «Гармонія».

Обчислення показників фінансової стійкості і розроблення практичних рекомендацій було здійснено на основі статистичних даних та опрацювання фінансової звітності господарської діяльності ФГ «Гармонія» за 2021-2023 рр.

Методи дослідження. Були застосовані такі методи як: систематизація та узагальнення для розкриття поняття фінансової стійкості; комплексна оцінка, застосування графіків і систематичний аналіз при характеристиці фінансово-господарської діяльності; економіко-статистичний для оцінювання фінансової стійкості підприємства; причинно-наслідковий метод для розробки пропозицій щодо напрямів забезпечення фінансової стійкості агропідприємств України.

Практична значущість дослідження полягає в проведенні комплексної оцінки фінансової стійкості ФГ «Гармонія», на основі якої були запропоновані напрями забезпечення фінансової стійкості, а саме: зменшення витрат підприємства з метою очікування прибутку від минулорічних інвестицій; страхування майна фермерського господарства та здоров'я працівників; запровадження механізмів Точного Землеробства у роботу сільського господарства; звернення до благодійних фондів з метою отримати додаткове фінансування. Були надані рекомендації до державного уряду України для підвищення показників фінансової стійкості агросектору країни, а саме: впровадження субсидій для фермерських господарств; спрощення доступу до податкових пільг; регулювання цін на зерновій біржі країни; активне залучення міжнародних гуманітарних фондів; пошук нових ринків збуту українського зерна; міжнародна співпраця з метою розширення логістики вивозу зерна закордон; відновлення інфраструктури України.

РОЗДІЛ 1

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ АГРОПІДПРИЄМСТВ

1.1 Концептуальні основи досягнення фінансової стійкості підприємства

Стійкість або резистентність підприємства — це здатність компанії продовжувати добре функціонувати, не зазнаючи негативного впливу зовнішніх або внутрішніх факторів. Це означає, що компанія може протистояти стресовим ситуаціям, кризовим періодам, мінливим ринковим умовам та іншим викликам, не втрачаючи своєї конкурентної переваги і продовжуючи досягати поставлених цілей.

Стійкість бізнесу може бути досягнута за допомогою різних стратегій і підходів, включаючи фінансове планування, розумне управління ризиками, гнучку розробку стратегії, інвестиції в інновації та технології, управління ресурсами та оптимізацію процесів. Важливо також враховувати, що стійкість компанії може змінюватися з часом через зміни у її внутрішньому середовищі, мінливі економічні умови, політичні чи правові зміни, а також конкуренцію та інші зовнішні фактори. Тому компанії повинні постійно аналізувати свою стійкість і готуватися до можливих викликів.

Загальна стійкість підприємства залежить від різних складових аспектів, зокрема від фінансової стійкості, операційної стійкості (управління виробництвом та логістичні процеси), ринкової стійкості (адаптація до ринкових змін), технологічної стійкості, кадрової стійкості та соціальної стійкості (врахування впливу діяльності підприємства на суспільство та середовище).

Фінансова стійкість підприємства є ключовим аспектом, який визначає його здатність витримувати внутрішні та зовнішні економічні турбулентності,

зберігаючи при цьому свою життєздатність та здатність до подальшого розвитку. Підприємство вважається економічно стійким, якщо воно здатне здійснювати всі свої господарські та фінансові операції, спрямовані на створення та підтримку високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Для забезпечення фінансової стійкості підприємства необхідно щоб керівництво було здатно приймати оптимальні рішення в контексті стратегії сталого розвитку. Недостатність компетенції керівництва до забезпечення фінансової стійкості підприємств може викликати появу кризового становища підприємства. Тому доречно розглядати фінансову стійкість підприємства як фінансово-економічну систему, що є однією з основних категорій в управлінні підприємства. Існує велика кількість пояснень поняття «фінансова стійкість». Деякі трактування мають спільні риси, в той же час як деякі протиставляють одні одному. Зробивши дослідження публікацій з цієї теми можна відтворити систематизацію, що наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 — Визначення поняття «фінансова стійкість підприємства» в наукових публікаціях

Автор	Визначення
1	2
Л.А. Лахтіонова [1]	«Фінансова стійкість — це такий стан фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи грошовими коштами, здатне шляхом ефективного їх використання забезпечити безперервний процес виробничо-торговельної діяльності, а також затрати на його розширення і оновлення.»
Н.А. Мамонтова [2]	«Економічний стан підприємства, за якого забезпечуються стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва та реалізації продукції, розширення та оновлення виробництва»; «свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання, напрями розміщення».

Продовження таблиці 1.1

1	2
М.Я. Коробов [3, с. 354]	«Якщо параметри діяльності підприємства відповідають критеріям позитивної характеристики фінансового стану, говорять про фінансову стійкість підприємства, фінансова стійкість формується під впливом рентабельності діяльності. Якщо підприємство збиткове, малорентабельне, якщо величина прибутку падає, говорити про задовільний фінансовий стан, фінансову стійкість не доводиться».
Ю.С. Цал-Цалко [4, с. 204]	«Стан активів (пасивів) підприємства, що гарантує постійну платоспроможність»
Т.М. Белікова [5]	«Це відсутність дебіторських і кредиторських заборгованостей, своєчасний розрахунок за своїми зобов'язаннями та використання виключно власних коштів для примноження активів установи».
О.М, Тридід, К.В. Орехова [6]	«Відмінними рисами визначення цього поняття від наявних є врахування руху капіталу; зважування на необхідність та достатність адаптації фінансово стійкого підприємства до простору і часу».

Джерело: розроблено автором на основі джерел [1; 2; 3; 4; 5; 6]

Отже, підсумовуючи визначення науковців з табл. 1.1, можна сказати, що сутність фінансової стійкості підприємства базується на структурі активів і пасивів підприємства, здатність ефективно використовувати фінансові ресурси для безперервної виробничо-торговельної діяльності та розширення, забезпечуючи при цьому стабільність доходів, вільний обіг грошових коштів та відсутність заборгованість, здатність адаптуватися до змін.

Фінансова стійкість підприємства є ключовою умовою його життєздатності, просування та здатності до забезпечення високої конкурентоспроможності. Фінансова стійкість відображає ефективність управління, інвестиційну активність та фінансовий прогрес, що надає необхідну інформацію для зацікавлених сторін, таких як інвестори, постачальники та власники. [7, с. 40]. Також поняття «фінансова стійкість» може буде досліджена як у вузькому, так і в широкому значенні. У

визначенні фінансову стійкість можна характеризувати як одну з складових оцінки фінансового стану підприємства, яка характеризує «такий стан підприємства, коли обсяг його майна (активів) достатній для погашення зобов'язань, тобто підприємство є платоспроможним» [8, с. 141]. В широкому розумінні поняття фінансової стійкості включає, крім ефективного формування, розміщення та використання фінансових ресурсів, оптимальну структуру активів, а також передбачає задовільні параметри діяльності підприємства [9, с. 530]

Зарубіжні автори розглядають фінансову стійкість підприємств як відображення рівноваги фінансових структур та ступінь залежності підприємства від залучених джерел фінансування. Наприклад, Роберт Н. Холт зазначає, що показники фінансової стійкості визначають ступінь ризику, який може бути пов'язаний із методом формування структури позикових та власних коштів, що використовуються для фінансування акти-вів компанії [10, с. 24].

Фінансова стійкість компанії залежить від її здатності ефективно управляти своїми фінансовими ресурсами та витратами в умовах ринкових змін та економічних коливань. Ліквідність є одним з найважливіших аспектів фінансової стійкості. Підприємство повинно мати достатній обсяг грошових ресурсів або можливість їх швидкого залучення для покриття поточних зобов'язань та оплати витрат. Стабільність прибутковості є ще одним важливим фактором. Підприємства повинні забезпечувати стабільний рівень прибутку, який не тільки покриває їхні витрати, але й дозволяє здійснювати майбутній розвиток та інвестиції. Ефективне управління ризиками є ще одним важливим аспектом фінансової стійкості. Компанії повинні розуміти та ефективно управляти низкою фінансових та бізнес-ризиків, зокрема валютним ризиком, ризиком зміни цін на товари та ризиком зміни ринкової кон'юнктури. Крім того, підприємства повинні мати стабільну структуру капіталу та можливість витратити кошти на інвестиції в розвиток та інновації без значного збільшення фінансових ризиків. Фінансова стійкість також включає здатність підприємства протистояти значним фінансовим втратам і стресовим

ситуаціям без суттєвого погіршення фінансового стану або загрози життєздатності підприємства.

На фінансову стабільність підприємства впливає безліч факторів, які можуть повністю або частково залежати від самого підприємства або бути незалежними один від одного. Різні наукові джерела надають різні класифікації факторів впливу, що розділяються на різні категорії, включаючи зовнішні фактори та внутрішні фактори. Однак жодна з цих груп не може повністю пояснити їхній вплив. У зв'язку з цим можна навести більш повну класифікацію факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства:

1. Зовнішні фактори

- Ринкові фактори
- Загальноекономічні фактори
- Технологічні інновації
- Міжнародні фактори
- Політичний клімат
- Інші фактори

2. Внутрішні фактори

- Операційні фактори
- Інвестиційні фактори
- Фінансові фактори
- Бренд та репутація
- Управління персоналом

До ринкових факторів можуть належати посилення монополізму на ринку, істотне зниження попиту, зріст пропозиції товарів-субститутів, нестабільність валютного ринку, зниження активності фондового ринку[11, с. 290].

До загальноекономічних факторів можуть належати спад обсягу національного доходу, зріст інфляції, нестабільність податкової системи,

нестабільність чинного законодавства, зниження рівня реальних доходів населення, зріст безробіття [11, с. 290].

До технологічних інновацій відноситься фактор швидкого темпу технологічного розвитку та впровадження нових технологій, що можуть впливати на конкурентоспроможність підприємства.

До міжнародних факторів відносяться зміни в міжнародній торгівлі, тарифні бар'єри та міжнародні валютні курси.

Політичний клімат як факторний вплив на фінансову стабільність підприємства пояснюється тим, що політичні рішення та стабільність у країні можуть впливати на ринкову ситуацію, зокрема на законодавче середовище та регулювання бізнесу.

Щодо інших факторів, то до них можна віднести негативні демографічні тенденції, стихійні лиха, погіршення криміногенної ситуації[11, с. 290].

До операційних факторів, що впливають на фінансову стійкість підприємства, відносяться неефективний маркетинг, низький рівень використання основних засобів, недостатньо диверсифікований асортимент продукції, неефективний виробничий менеджмент[11, с. 290].

Відносно інвестиційних факторів це може бути істотні перевитрати інвестиційних ресурсів, недосягнення запланованих обсягів прибутку по реалізованим проектам, неефективний інвестиційний менеджмент[11, с. 290].

А саме до фінансових факторів відносяться неефективна фінансова стратегія, надмірна частка позикового капіталу, зростання дебіторської заборгованості, висока вартість капіталу, перевищення допустимих рівнів фінансових ризиків, неефективний фінансовий менеджмент[11, с. 290].

Щодо бренду та репутації, то позитивна репутація може сприяти збереженню та розвитку клієнтської бази, що в свою чергу позитивно впливає на фінансові показники підприємства.

Управління персоналом характеризується якістю забезпечення ефективності та мотивації персоналу, від чого також залежать фінансові показники компанії.

1.2. Базові аналітичні характеристики фінансової стійкості

Єдиної універсальної та задокументованої методики аналізу фінансового стану підприємств та визначення їх стійкості немає. Однак існують різні думки та способи щодо аналізу фінансового стану підприємств. Основні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємств можна виокремити та узагальнити. Результат наведено у таблиці 1.2.

Таблиця 2.1 — Підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства

Назва підходу	Сутність підходу	Результат оцінки
1	2	3
Агрегатний підхід	Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості	Визначення типу фінансової стійкості
Коефіцієнтний підхід	Аналіз відносних показників фінансової стійкості та їх порівняння з нормативними значеннями	Визначення реального фінансового стану, слабких і сильних сторін діяльності підприємства
Маржинальний підхід	Розрахунок порогу рентабельності за допомогою поділу затрат на постійні і змінні та використання показника маржинального доходу	Визначення запасу фінансової стійкості
Бальний підхід	Додавання коефіцієнтів ліквідності до складу показників у бальній оцінці фінансової стійкості	Визначення класу фінансової стійкості

Продовження таблиці 2.1

1	2	3
Балансовий підхід	Використання балансової моделі	Оцінка фінансової стійкості виходячи зі ступеня покриття запасів та основних засобів джерелами фінансування
Інтегральний підхід	Інтегральна оцінка ступеня фінансової стійкості з використанням загального показника зміни фінансової стійкості	Визначення ступеню фінансової стійкості та виявлення її динаміки
Факторний підхід	Проведення факторного аналізу фінансової стійкості, який включає в себе побудову ланцюга показників та аналіз їх темпів зростання	Визначення рангу показників, який дозволить сформулювати висновок про фінансовий стан підприємства
Матричний підхід	Складання матричних балансів	Розрахунок структури й визначення якості активів балансу та достатності джерел їх фінансування

Джерело: [12]

Агрегатний підхід дозволяє отримати загальне уявлення про фінансовий стан підприємства. Якщо чисті активи підприємства є позитивними, це означає, що воно володіє більшими активами, ніж зобов'язаннями. Це може бути ознакою того, що підприємство є фінансово стійким. Коефіцієнтний підхід дозволяє отримати більш детальну інформацію про фінансовий стан підприємства, ніж агрегатний підхід. Наприклад, коефіцієнт автономії показує, яка частка активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів. Чим вищий цей коефіцієнт, тим менше підприємство залежить від позикових коштів, тим воно більш стійке до несприятливих економічних умов. Маржинальний підхід до оцінки фінансової стійкості компанії базується на аналізі її здатності генерувати прибуток. Суть маржинального підходу полягає в тому, що компанія вважається фінансово стійкою, якщо її запас фінансової стійкості достатній для покриття непередбачуваних витрат і забезпечення стабільного генерування прибутку. Бальний підхід базується на

присвоєнні балів різним фінансовим показникам, потім бали підсумовуються для отримання загальної оцінки фінансової стійкості підприємства. Балансовий підхід орієнтується на аналіз балансу підприємства. Використовуються різні методи, такі як аналіз динаміки структури балансу, розрахунок коефіцієнтів ліквідності та аналіз показників платоспроможності. Інтегральний підхід фокусується на використанні комплексу показників та методів для оцінювання фінансової стійкості підприємства. До таких показників можуть належати коефіцієнти ліквідності, коефіцієнти автономії, коефіцієнти покриття зобов'язань майном, показники рентабельності тощо. Факторний підхід до оцінювання фінансової стійкості підприємства зосереджений на вивченні впливу різних факторів на фінансовий стан підприємства. Цей підхід дозволяє визначити, які фактори найбільше впливають на фінансову стійкість підприємства, та розробити заходи щодо їх покращення. Матричний підхід до оцінювання фінансової стійкості підприємства ґрунтується на використанні матриць для відображення зв'язків між різними фінансовими показниками і дозволяє отримати комплексну оцінку фінансового стану підприємства та його здатності генерувати прибуток.

Загалом, аналізуючи теоретичні підходи різних науковців до оцінки фінансової стійкості та їх узагальнення, можна зробити висновок, що фінансову стійкість підприємства слід розглядати як комплексну категорію, яка відображає зміни фінансового стану та фінансових результатів, рівня та структури, здатність виконувати зобов'язання та забезпечувати розвиток бізнесу при збереженні кредитоспроможності та платоспроможності. Підходи оцінювання фінансової стійкості, що наведені в табл. 1.2, потребують узагальнення показників, які визначають фінансовий стан підприємства. Для розрахування показників фінансового стану підприємства можна взяти за основу концепцію, що була запропонована К. Ільїною [13]. Відповідно до цієї концепції, можна виокремити відносні показники структури капіталу, ліквідності, забезпеченості запасами, запасів фінансової стійкості, бізнес-ризиків та фінансового-ризиків, що визначають

фінансову стійкість (на основі їх порівнянь з нормативними значеннями). Група показників зазначена у таблиці 1.3 разом з їх нормативними значеннями.

Таблиця 1.3 Показники оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства

Група показників	Показник	Норма
Структура капіталу	Коефіцієнт фінансової автономії ($K_{ф.а.}$)	0,50 – 0,80
	Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ф.р.}$)	0,25 – 1,00
	Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман.}$)	>0,1
	Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів ($K_{о/н}$)	Зростання
	Коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів ($K_{з.з.}$)	0,20 – 0,50
	Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань до активів ($K_{д.з.}$)	0,20 – 0,50
	Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів ($K_{д.з.д.а.}$)	0,20 – 0,50
Ліквідність	Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пот.л.}$)	> 2,00
	Коефіцієнт критичної ліквідності ($K_{крит.л.}$)	0,70 – 0,80
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{абс.л.}$)	0,20 – 0,35
Забезпеченість запасами	Коефіцієнт забезпеченості запасами ($K_{з.зап.}$)	$\geq 0,50$
Бізнес-ризик	Маржинальний дохід (МД)	> 0
	Операційний важіль (ОВ)	Зростання
Фінансовий ризик	Фінансовий ризик (ФР)	Зменшення

Джерело: [13, 14]

Таким чином з табл.1.3 можна виокремити основні групи показників: структура капіталу, ліквідність, забезпеченість запасами, запас фінансової

стійкості, бізнес-ризик та фінансовий ризик. Нижчі будуть наведені формули, що розраховують показники оцінювання рівня фінансової стійкості підприємства.

1. Коефіцієнт фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) розраховується за формулою[13, с. 56.]:

$$K_{ф.а.} = \frac{ВК}{А}, \quad (1.1)$$

де ВК — власний капітал;

А — активи підприємства.

Коефіцієнт фінансової автономії свідчить про залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

2. Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ф.р.}$) розраховується за формулою[13, с.56]:

$$K_{ф.р.} = \frac{ПК}{ВК}, \quad (1.2)$$

де ПК — позичені кошти;

ВК — власний капітал.

Показник відображає ступінь фінансового ризику, що зумовлений структурою фінансових ресурсів і зобов'язань підприємства.

3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман.}$) розраховується за формулою[13, с. 56]:

$$K_{ман} = \frac{ВOK}{ВК}, \quad (1.3)$$

де ВOK — власні оборотні кошти;

ВК — власний капітал.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу свідчить про вміння підприємства швидко адаптуватись до різних змін.

4. Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів ($K_{o/n}$) розраховується за формулою[13, с. 57]:

$$K_{o/n} = \frac{OA}{НА}, \quad (1.4)$$

де OA — обороні активи;

НА — необоротні активи.

Показує співвідношення між оборотними та необоротними активами підприємства. Чим вищий даний показник, тим швидше компанія може змінити структуру активів.

5. Коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів ($K_{з.з.}$) розраховується за формулою[13, с. 57]:

$$K_{з.з.} = \frac{ЗЗ}{А}, \quad (1.5)$$

де ЗЗ — загальні зобов'язання підприємства;

А — активи підприємства.

Показник характеризує залежність підприємства від зовнішніх кредиторів.

6. Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань до активів ($K_{д.з.}$) розраховується за формулою[13, с. 57]:

$$K_{д.з.} = \frac{ДЗ}{А}, \quad (1.6)$$

де ДЗ — довгострокові зобов'язання підприємства;

А — активи підприємства.

Показник доповнює коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів підприємства.

7. Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів ($K_{д.з.д.а.}$) розраховується за формулою[13, с. 57]:

$$K_{д.з.д.а.} = \frac{ДЗ}{ДА}, \quad (1.7)$$

де ДЗ — довгострокові зобов'язання;

ДА — довгострокові активи.

Показник відображає відносну величину довгострокових зобов'язань підприємства до його довгострокових активів.

8. Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пот.л.}$) розраховується за формулою[13, с. 58]:

$$K_{пот.л.} = \frac{ОА}{ПЗ}, \quad (1.8)$$

де ОА — оборотні активи;

ПЗ — поточні зобов'язання.

Даний коефіцієнт свідчить про ступінь покриття поточних зобов'язань за рахунок оборотних активів.

9. Коефіцієнт критичної ліквідності ($K_{крит.л.}$) розраховується за формулою[13, с. 59]:

$$K_{крит.л.} = \frac{ОА - \text{Запаси}}{ПЗ}, \quad (1.9)$$

де ОА — оборотні активи;

Запаси — запаси;

ПЗ — поточні зобов'язання.

Коефіцієнт критичної ліквідності показує здатність підприємства забезпечити покриття своїх поточних зобов'язань за допомогою своїх найбільш ліквідних активів.

10. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$) розраховується за формулою[13, с. 59]:

$$K_{\text{абс.л.}} = \frac{\text{Гр.кош.} + \text{Екв.гр.кош.}}{\text{ПЗ}}, \quad (1.10)$$

де Гр.кош. — грошові кошти;

Екв.гр.кош. — еквівалент грошових коштів;

ПЗ — поточні зобов'язання.

Показник відображає здатність підприємства виконати свої поточні зобов'язання за допомогою своїх найбільш ліквідних активів, таких як готівка, банківські вклади та короткострокові фінансові інструменти.

11. Коефіцієнт забезпеченості запасами ($K_{\text{з.зап.}}$) розраховується за формулою[13, с. 59]:

$$K_{\text{з.зап.}} = \frac{\text{ВОК}}{\text{З}}, \quad (1.11)$$

де ВОК — власні оборотні кошти;

З — запаси.

Коефіцієнт забезпеченості запасами свідчить у якій мірі запаси підприємства можуть покрити його витрати на виробництво або продаж.

12. Маржинальний дохід (МД) розраховується за формулою[13, с. 60]:

$$\text{МД} = \text{ПЗ} + \text{ЧП}, \quad (1.12)$$

де ПЗ — постійні затрати;

ЧП — чистий прибуток.

Показник визначає яку кількість товарів необхідно продати аби отримати прибуток.

13. Операційний важіль (ОВ) розраховується за формулою[13, с. 61]:

$$ОВ = \frac{МД}{ЧП}, \quad (1.13)$$

де МД — маржинальний дохід;

ЧП — чистий прибуток.

Операційний важіль відображає вплив змін у виручці від продажу на прибуток підприємства.

14. Фінансовий ризик (ФР) розраховується за формулою[13, с. 61]:

$$ФР = \frac{ВК}{ПК}, \quad (1.14)$$

де ВК — власний капітал;

ПК — позичені кошти.

Ризик збитків, який виникає внаслідок можливих змін у фінансових умовах або вартості фінансових активів та зобов'язань.

За допомоги розрахункових коефіцієнтів формується узагальнююча таблиця 1.4, яка і визначає рівень фінансової стійкості підприємства

Таблиця 1.4 Матриця визначення рівня фінансової стійкості підприємства

Критерії оцінки	Надійно	Достатньо	Критично
Структура капіталу			
Ліквідність			
Коефіцієнт забезпеченості запасами			
Врахування бізнес-ризиків та операційного важеля			
Врахування фінансового ризику			

Джерело: [13, с. 61]

Відповідно до табл. 1.4, якщо більшість показників підприємства демонструють надійний стан, це вказує на високий рівень фінансової стійкості. Аналогічно, якщо показники знаходяться на достатньому рівні, це свідчить про достатню фінансову стійкість, а критичні показники вказують на критичний рівень стійкості. Для того, щоб оцінити фінансову стійкість за структурою капіталу потрібно розрахувати всі коефіцієнти, що входять до цієї групи показників. Якщо більшість коефіцієнтів показують відносно позитивні результати, то можна зробити висновок, що структура капіталу є надійною[13, с. 58].

Аналітичне забезпечення розвитку підприємства вимагає проведення обліку, аудиту та аналізу стану підприємства. Це утворює обліково-аналітичну систему, яка надає керівництву підприємства необхідну інформацію для прийняття управлінських рішень. Обліково-аналітичні системи — це сукупність процедур, що включають збір та обробку первинної інформації про господарську діяльність, яку здійснюють підприємства з метою випереджувального впливу на постійне вдосконалення виробництва та підвищення ефективності управління. Цей процес слід розглядати з точки зору змісту обробки інформації та технології опису економічної діяльності, а необроблені дані мають бути перетворені в ефективні дані відповідно до певних процедур для оптимізації управління виробництвом[15].

Необхідно виокремити які самі джерела використовувати для отримання інформації, на основі якої буде проводитись аналіз та прийняття управлінських рішень. Основним і найбільш значимим джерелом є бухгалтерська інформація, що надає різні фінансові форми та звітності роботи підприємства. Т.Г. Камінська зазначала, що «система обліково-аналітичного забезпечення як єдина, інтегрована система повинна виконувати обслуговуючу функцію потреб управління, яка б відповідала вимогам керівників, власників, акціонерів, інвесторів, представників влади та інших користувачів інформації»[16, с. 12].

Сьогодні стратегія сільськогосподарських підприємств спрямована на запобігання неплатоспроможності та значним фінансовим втратам; збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції та прибутковості капіталу; максимізацію

прибутку підприємства, обґрунтування цін на сільськогосподарську продукцію та вибір форми організації збуту продукції. До тактичних завдань фінансового менеджменту сільськогосподарських підприємств відносяться обґрунтування ціни на сільськогосподарську продукцію, вибір організаційної форми реалізації продукції. Вважається, що тактичні труднощі фінансового менеджменту сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах включають забезпечення необхідного обсягу грошових коштів та прибутковості виробництва. [16, с. 28]

Сучасним умовам господарювання в Україні в умовах кризових процесів, що спричинені війною, характерна невизначеність. Більшості діяльності та прийняття рішень на підприємствах притаманні ризики різних видів. І.М. Вигівська наголошує, що «більшість наслідків підприємницьких ризиків викликає неплатоспроможність підприємства перед кредиторами, інвесторами та іншими контрагентами, отримання збитків чи недоотримання доходів, що послідовно призводить до банкрутства»[17, с. 70]. Саме через ці аспекти введення бізнесу в сучасній Україні, підприємства потребують аналітичного забезпечення фінансової стійкості, що також включає в себе аналіз фінансових звітів, на основі яких управлінські рішення будуть шукати способи адаптуватись до нових екстремальних реалій в країні.

1.3 Методичні основи аналітичного забезпечення фінансової стійкості

Важливим аспектом успішної діяльності будь-якого сільськогосподарського підприємства є високий ступінь фінансової стійкості. В умовах постійних ринкових змін, коливань цін і собівартості продукції, нестабільності природних факторів — збереження фінансової стабільності стає ключовим завданням ефективної господарської діяльності агропідприємств. Одним із важливих інструментів досягнення фінансової стабільності є аналітичний супровід, який дозволяє

проводити комплексний аналіз фінансового стану аграрного підприємства та приймати зважені управлінські рішення.

Фінансова стійкість сільськогосподарських підприємств має вирішальне значення для їхнього виживання та успіху. По-перше, вона забезпечує стабільність у повсякденному управлінні, гарантуючи, що компанія має ресурси для виплати заробітної плати своїм працівникам та придбання необхідного обладнання та матеріалів. Крім того, фінансова стійкість дозволяє компаніям інвестувати в удосконалення виробничих процесів, адаптуватися до мінливих ринкових умов і захищатися від таких ризиків, як погодні умови та шкідники. Це особливо важливо в цьому секторі, де час між посівом та збиранням врожаю, як правило, тривалий. Загалом, фінансова стійкість відіграє важливу роль в ефективному та стабільному управлінні сільськогосподарськими підприємствами, що сприяє розвитку аграрного сектору та економіки в цілому. Однак, в низько капіталізованих або фінансово обмежених агропідприємствах стратегічний фокус на фінансовій стійкості може призвести до обмежень у розвитку. Наприклад, підприємства можуть мати великі грошові резерви для покриття непередбачуваних витрат або погашення боргів, але не інвестувати ці кошти в інноваційні технології або збільшення виробництва. Це може обмежити довгострокове зростання та конкурентоспроможність. Підприємства можуть уникати оцадливих інвестицій та ризикованих експериментів через страх втратити фінансову стійкість. Ці обмеження можуть перешкоджати розвитку сільськогосподарських підприємств та їх конкурентоспроможності на ринку.

У деяких випадках важливо знайти компроміс між фінансовою стійкістю та розвитком агробізнесу. Наприклад, якщо агробізнес перебуває в процесі розвитку або стикається з нестабільним ринковим середовищем, стратегічне планування має приділяти увагу як підтримці фінансової стабільності, так і використанню нових бізнес-можливостей. У випадку швидкого зростання або ринкових можливостей, агробізнес може вирішити зосередитися на розвитку та розширенні з певним ризиком для фінансової стійкості. Важливо збалансувати цілі та ресурси, щоб

уникнути серйозних фінансових проблем у майбутньому. У непередбачуваних ситуаціях, таких як економічна нестабільність або стихійні лиха, зосередженість на підтримці фінансової стійкості може мати вирішальне значення для виживання компанії. У таких випадках доцільно розглянути різні стратегії управління ризиками та забезпечити достатні резерви для покриття непередбачуваних витрат. Загалом, пошук компромісу між фінансовою стійкістю та розвитком сільськогосподарського підприємства є ключем до досягнення успішного та сталого управління в складних умовах сучасного ринкового середовища, особливо в умовах воєнного стану в Україні.

Окрім внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на фінансову стійкість підприємств, у контексті розгляду агропідприємства, можна виокремити ще мезоекономічні фактори. Відповідно до думок І. М. Кирчатої, О.М. Шершенюк, Т.В. Деділової, на забезпечення стійкості аграрних підприємств також впливають мезоекономічні закономірності[18, с. 86]. Це може бути особливості кліматичних умов регіону, де знаходиться агропідприємство; рівень конкуренції у процесі виробництва агропродукції; розвиток транспортної інфраструктури; стабільність ринків сільськогосподарської продукції; наявність кваліфікованої робочої сили. Фінансова стійкість є одним із факторів економічної безпеки агропідприємства. Забезпечення стійкості та надійності в економічних питаннях допомагає агропідприємствам виконувати свої функції ефективно та без перешкод. С.В. Мочерний дає таке визначення поняття економічної безпеки — «стан захищеності інтересів підприємства від нечесної конкуренції, некомпетентних рішень, недосконалих законів та здатність протистояти цим загрозам і реалізувати цілі»[19]. Так як агропідприємства функціонують в умовах невизначеності і непередбачуваності, то необхідно формувати економічну безпеку сільськогосподарських підприємств.

Для підтримання економічної безпеки агропідприємств необхідно, аби вся система складових економічної безпеки, що наведена на рисунку 1.1, функціонували на користь підприємства.

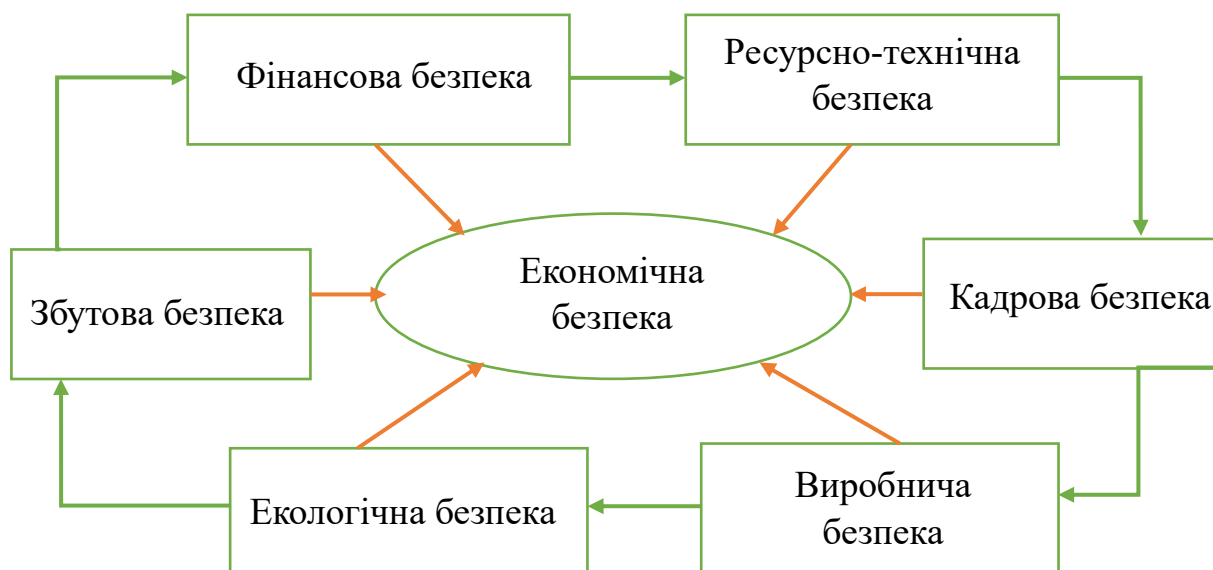

Рисунок 1.1 — Складові економічної безпеки сільськогосподарських підприємств [20, с. 17]

Фінансова стійкість та економічна безпека є ключовими поняттями, які часто використовуються в контексті управління бізнесом та економічного розвитку. Фінансова стійкість визначається як здатність підприємства управляти своїми фінансовими ресурсами та зобов'язаннями, забезпечуючи при цьому довгострокову стабільність і прибутковість. Це включає в себе ефективне управління оборотним капіталом та основними засобами, здатність раціоналізувати фінансове планування та бюджетування, а також управління ризиками. З іншого боку, економічна безпека компанії — це її здатність уникати зовнішніх і внутрішніх загроз, які можуть негативно вплинути на її діяльність. Це включає в себе здатність бізнесу адаптуватися до ринкових змін, економічних коливань та змін у законодавстві. Таким чином, фінансова стійкість підприємства сприяє його економічній безпеці, оскільки гарантує стабільність його фінансової діяльності, можливість інвестувати в розвиток та здатність реагувати на зовнішні виклики. Економічна безпека підприємства створює сприятливі умови для його фінансової стійкості, дозволяючи підприємству підтримувати та розвивати свою діяльність навіть у непередбачуваних обставинах. Отже, ці два поняття взаємопов'язані і разом впливають на успішне функціонування підприємства.

Фінансовий стан підприємства є найважливішим аспектом економічної безпеки агропідприємств, що характеризує здатність підприємства забезпечувати стабільність фінансових ресурсів та ефективне управління ними. Це включає здатність погашати зобов'язання, зберігати достатній рівень ліквідності, оптимізувати фінансові потоки та залучати інвестиції для розвитку. Ресурсно-технічне забезпечення охоплює наявність і ефективне використання ресурсів, таких як земля, праця, обладнання, сировина тощо. Важливо забезпечувати доступ до необхідних ресурсів та впроваджувати сучасні технології для оптимізації виробництва. Кадрова складова забезпечує належний склад та кваліфікацію персоналу, а також створення сприятливих умов для розвитку та задоволення потреб персоналу. Виробнича безпека — це забезпечення безпеки та ефективності виробничих процесів, включаючи контроль якості продукції, дотримання безперервних технологічних процесів, безпеку праці та запобігання виробничим аваріям. Основна мета забезпечення екологічної безпеки полягає в збереженні навколишнього середовища та природних ресурсів. Сільське господарство повинно враховувати екологічні аспекти виробництва, такі як збереження ґрунтів, водних ресурсів та біорізноманіття. Збутова безпека включає в себе здатність підприємства забезпечити високий рівень збуту продукції за належними цінами та умовами.

Агробізнес характеризується особливостями в організації та здійсненні своєї діяльності, які необхідно враховувати для забезпечення стійкості. Є.В Ніколаєв вважає, що задачу забезпечення стійкості господарювання аграрного сектора повинні виконувати виробники сільськогосподарської продукції [21]. Аналітичне забезпечення дозволяє глибоко проаналізувати фінансовий стан сільськогосподарського підприємства, виявити потенційні ризики та проблеми, а також визначити стратегії для їх усунення. За допомогою аналітичних інструментів можна розробити стратегії управління ризиками, забезпечити контроль за фінансовими процесами та приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій та розвитку. Таким чином, аналітичне забезпечення стає важливим інструментом для

підтримки фінансової стійкості агропідприємств і сприяє їхньому успішному функціонуванню в умовах ринкової конкуренції та економічних коливань.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ВПЛИВУ ВОЄННОГО СТАНУ НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ АГРОПІДПРИЄМСТВ

2.1 Основні зміни умов діяльності фермерських господарств рослинної продуктової спеціалізації в умовах воєнного стану

Війна в Україні має неминучий негативний вплив на сільськогосподарський сектор країни. Сільське господарство є однією з основ української економіки, але через війну аграрний сектор зазнав серйозних втрат і труднощів. Війна зруйнувала та пошкодила сільськогосподарську інфраструктуру, таку як поля, ґрунти, сільськогосподарську техніку та інші засоби виробництва. Агробізнес, розташований у зонах конфлікту, є безпосередньою мішенню, що призводить до значних втрат врожаю та інфраструктури. Війна є серйозною перешкодою для сільськогосподарської діяльності, оскільки вона загрожує безпеці працівників. Фермери не можуть виконувати свої обов'язки через страх за загрозу життю та здоров'ю. Військові конфлікти призводять до перекриття доріг та інфраструктури, що ускладнює доступ сільськогосподарської продукції до ринків в Україні та закордоном. Як наслідок, доходи фермерів та виробників знижуються, що загрожує їхній фінансовій стійкості. Війна призвела до втрати робочої сили через процес міграції. Багато людей, які живуть у зонах конфлікту, були змушені покинути свої села і міста в пошуках безпеки, що призводить до дефіциту робочої сили в сільському господарстві. Також в Україні воюють переважно чоловіки, тому присутній гендерний дисбаланс робочої сили та нестача чоловіків на сільських господарствах. Всі ці фактори в сукупності роблять війну в Україні серйозною загрозою для стабільності та розвитку аграрного сектору. Для відновлення та підтримки аграрного сектору необхідна комплексна стратегія врегулювання конфлікту, спрямована на відновлення інфраструктури, забезпечення безпеки

працівників, підтримку фермерів і селян, а також забезпечення миру і стабільності в регіоні.

Ціни на сільськогосподарську продукцію зазнають значних коливань через війну та пов'язані з нею фактори. Війна вплинула на валютний курс та економічну стабільність країни, що мало значний вплив на ціни сільськогосподарської продукції. Коливання валютного курсу та економічна нестабільність збільшили витрати на виробництво та транспортування сільськогосподарської продукції, що також відобразилось на споживчих цінах. Втрата доступу до транспортних шляхів через війну призвело до скорочення поставок на ринки України та закордон. Це вплинуло на світове зростання цін на сільськогосподарську продукцію, але спричинило різкий спад цін на аналогічну продукцію в Україні, так як фермери зібрали врожай, але не мали змоги вивезти продукцію на продаж. Порівняння закупівельних цін на сільськогосподарську продукцію за 2021-2023 рр. наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Закупівельні ціни на зерно грн/т. в Україні за 2021-2023 рр.

	2021	2022	2023
Кукурудза	6 431	5 236	4 488
Соняшник	19 000	15 450	12 330
Ячмінь	7 300	5 050	5 500
Ріпак без ГМО	19 000	17 133	14 500
Пшениця 4 клас	7 500	5 500	4 900

Джерело: [22, 23, 24]

З кожним роком війни ціни на продаж зерна для українських фермерів стають все нижчими, хоча витрати фермерських господарств лише зростають. Зростання інфляції цін в Україні внаслідок воєнного конфлікту суттєво вплинуло на всі галузеві ринки, що спричинило збільшення вартості ресурсів і матеріалів, необхідних для функціонування аграрного сектору. Індекси споживчих цін в Україні за 2021-2023 рр. наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2. Індeksi споживчих цін в Україні за 2021-2023 рр. у %.

	2021	2022	2023
Індекс споживчих цін за рік	110,0	126,6	105,1

Джерело: [25]

Підвищення інфляції спричинило різке зростання цін на пальне, добрива, насіння та виплат заробітної плати працівникам. Непередбачуваність ситуації на фронті та обмеження в русі товарів також призвели до збільшення транспортних витрат, що вплинуло на кінцеву цінову політику витрат фермерських господарств. Однак, всупереч загальному підвищенню цін в Україні, українське зерно стало коштувати дешевше на зернових біржах. Це спонукає сільські господарства зберігати зібраний врожай на складах в очікуванні кращої ціни та продавати продукцію лише для покриття збитків за рік, оплати праці та отримання мінімального прибутку. Окрім інфляції та різкого підвищення валютного курсу, на зниження цін на зерно впливає також ускладнений транспортний процес експорту. Через складність вивезти зерно закордон, в Україні на сьогодні характерний стан перенасичення зерна на внутрішньому ринку, що обумовлює товарний надлишок на ринку зерна. Фермери здають зерно на біржі за критично низькими цінами, біржі у свою чергу роблять велику націнку і продають зерно закордон, хоча й за низькими цінами для світового ринку. У березні 2022 року експорт вітчизняної сільськогосподарської продукції впав нижче 500 000 тонн. До війни цей показник становив близько 7-8 млн тонн на місяць. Основний шлях постачання продовольства з України на світовий ринок у мирний час — морський, але він був заблокований з початку війни росіянами[26].

Українське зерно сьогодні є найдешевшим зерном у світі [27]. Саме тому його активно купляють по всьому світу, але це також провокує дисбаланс на світовому ринку, через що більшість європейських фермерських спілок вимагають врегулювання обсягів закупівель українського зерна. Протягом 2023 року польські фермери активно проводили блокаду імпорту агропродукції з України, бо, на їхню

думку, це загрожує виживанню європейських виробників. Українські фермери були змушені продавати свою продукцію на внутрішньому ринку за низькими цінами, оскільки не могли експортувати її через Польщу. В результаті багато фермерів зазнали великих збитків. Через надлишок зерна в Україні фермери змушені були нести додаткові витрати на його зберігання, що ще більше погіршило їхнє фінансове становище. Проте, це спонукало знаходити нові транспортні шляхи для вивозу зерна закордон. Український уряд був змушений вжити заходи щодо покращення інфраструктури, необхідної для експорту зерна через нові ринки, такі як Румунія, Молдова та Туреччина.

У липні 2022 року Україна та росія за посередництва Туреччини відновили експорт української сільськогосподарської продукції. Україна підписала угоду про відновлення експорту української аграрної продукції через Чорне море шляхом «Зернового коридору». За даними Міністерства інфраструктури, у вересні 2022 року морським транспортом було експортовано майже 4 млн тонн аграрної продукції, що приблизно досягнуло того ж рівня, що і в довоєнні роки. Сьогодні експорт сільськогосподарської продукції морем є чи не єдиним джерелом надходжень до державного бюджету, адже наземний транспорт не може замінити потужності морських портів у Чорному морі, про що свідчить рисунок 2.1.

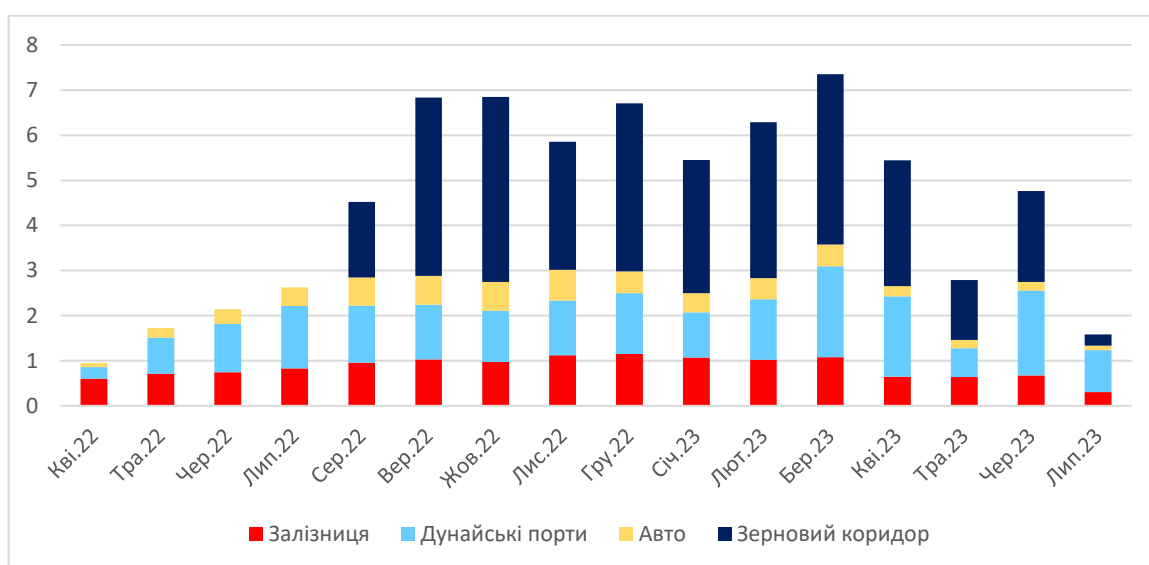

Рисунок 2.1. — Шляхи збуту зерна на експорт в Україні за 2022-2023 рр.

Морські судна можуть перевозити більшу кількість зерна за один раз, ніж залізничні вагони або вантажівки. Це робить їх набагато економічно вигіднішими для транспортування великих партій зерна на великі відстані. Також, транспортування зерна морем зазвичай набагато дешевше, ніж залізницею або автотранспортом. Порти мають доступ до світових ринків і тому можуть гнучко експортувати зерно до різних країн, у той час, коли залізничні та автомобільні перевезення часто обмежені сусідніми країнами, що може призвести до затримок і додаткових витрат. Чим більше вантажівки стоять у черзі на в'їзд, тим більше грошей витрачає фермерське господарство. Хоча росія припинила дозвіл на користування зерновим коридором, завдяки тиску Туреччини і США морськими портами ще можливо користуватись. Зазвичай іноземні судна вивозять зерно, тим самим країна-терорист не проводить обстріли суден. Однак, натомість порти та склади Одеси та м. Южне активно страждають від ракетних обстрілів та БПЛА.

Війна в Україні не лише порушила соціальну, економічну та політичну ситуацію в країні, але й суттєво вплинула на гендерну ситуацію, зокрема і в сільському господарстві, особливо через брак чоловіків на підприємствах. У сільському господарстві чоловіки часто відіграють ключову роль у виробництві та управлінні. Вони можуть бути землевласниками, керівниками сільськогосподарських підприємств або просто фізичними працівниками. Внаслідок війни чоловіки були змушені служити в армії або залишати свої сім'ї та господарства, щоб захищати свої домівки та села. Це призвело до нестачі сільськогосподарської робочої сили та втрати важливих знань і навичок, якими володіли чоловіки. Відсутність чоловіків призводить до перевантаження жінок, які залишаються вдома. Їм доводиться виконувати як фізичну роботу в полі, так і адміністративні завдання, які раніше виконували чоловіки. Тому жінкам може бути важко впоратися з цим подвійним навантаженням, що призводить до стресу, втоми та зниження продуктивності. Нестача чоловіків також призводить до економічних труднощів для сільських домогосподарств. Дохід багатьох сільських домогосподарств залежить від чоловічої праці. Відсутність такого доходу може

призвести до економічних труднощів, особливо під час війни, коли доступ до ресурсів і ринків обмежений.

Окрім гендерного дисбалансу робочої сили, спричиненою війною в Україні, для сільської місцевості, де переважно і знаходяться фермерські господарства, існує проблема міграції населення сіл у більш захищені міста та регіони. Російська агресія погіршила безпекову ситуацію в деяких частинах України, особливо на сході та півдні. Ця ситуація стала загрозою для життя і безпеки людей, які проживають на цих територіях. Як наслідок, багато людей вирішили залишити свої домівки і переїхати до міст, де вони можуть бути в більшій безпеці. Зони конфлікту економічно постраждали в результаті війни. Руйнування і відсутність доступу до ресурсів та інфраструктури часто роблять ці території непридатними для сільського господарства та інших видів економічної діяльності. Це призвело до збільшення міграції до міст, де є більше можливостей заробляти на життя та отримувати послуги, необхідні для життя. Скорочення робочої сили в сільській місцевості може призвести до зменшення виробництва продуктів харчування та загрожувати продовольчій безпеці.

Комбінація пошкодженої сільської інфраструктури, замінованих полів, розбитих доріг, міграції робочої сили та нестачі чоловіків на сільських господарствах, низьких цін на зерно порівняно з високою інфляцією і проблем з експортом з України серйозно підірвали умови діяльності фермерських господарств рослинної продуктової спеціалізації в умовах воєнного стану. Ця сукупність факторів спричиняє серйозні виклики для сільськогосподарського сектору, змушуючи фермерів робити більше витрат та шукати інноваційні шляхи вирішення проблем, щоб забезпечити продовольчу безпеку країни і власну стійкість у важкий період воєнного конфлікту.

2.2 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» в умовах воєнного стану

Фермерське господарство «Гармонія» створене 28.02.1994. Місцезнаходження: Миколаївська область, Баштанський район, с. Червона Долина, вул. Миру, 25. ФГ «Гармонія» спеціалізується на вирощенні агрокультур, таких як пшениця, кукурудза на зерно, ячмінь, ріпак та соняшник. Підприємство повністю самостійно підготовлює землю, має власне обладнання та всю необхідну техніку для обробки землі, доглядом за врожаєм, самостійно збирає врожай, має власні склади для зберігання зерна та транспорт для вивозу врожаю (переважно на експорт). ФГ «Гармонія» експортує свою продукцію морським шляхом у країни Європи, 30 країн Африки та країни Азії (наприклад Китай закуповує насіння ріпаку на створення палива для літаків). Також сільське господарство розводить свиней для особистого користування, а саме для годування працівників ФГ «Гармонія». Більш детально види діяльності ФГ «Гармонія» наведені у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3. Види діяльності ФГ «Гармонія»

Код за КВЕД	Назва видів економічної діяльності та пояснення до них
01.11	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
01.19	Вирощування інших однорічних і дворічних культур
01.61	Допоміжна діяльність у рослинництві
01.64	Оброблення насіння для відтворення
01.46	Розведення свиней

Розроблено автором

Основними цілями створення організації були започаткувати сімейний бізнес, розвивати його та підвищити ефективність та отримати більший прибуток з метою сплати більших податків, що йшло на блага територіальної громади, тим самим підвищувати соціальний розвиток населення.

Проведемо аналіз фінансового становища ФГ «Гармонія» та розрахуємо темп росту показників на основі фінансової звітності за 2021-2023 рр. у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4. Основні показники фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» за 2021-2023 рр., грн.

Показник	Роки			Темп росту, %	
	2021	2022	2023	2022/2019	2023/2022
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	35 844 100	6 506 900	3 583 300	-81,85	-
Інші операційні доходи	1 720 700	125 600	—	-92,7	—
Разом доходи	37 564 800	6 632 500	3 583 300	-82,34	-45,97
Собівартість реалізованої продукції	(19 012 000)	(2 497 100)	(4 959 500)	-86,87	98,61
Інші операційні витрати	(1 024 500)	(467 300)	(258 900)	-54,39	-44,6
Інші витрати	(530 900)	(—)	(218 100)	—	—
Разом витрати	(20 567 400)	(2 964 400)	(5 436 500)	-85,59	83,39
Чистий прибуток	16 997 400	3 668 100	(1 853 200)	-78,42	-149,48
Запаси	15 543 600	20 750 300	26 905 100	33,5	29,66
Поточні зобов'язання	7 222 600	4 416 000	7 110 300	-38,86	61,01

Розраховано автором на основі даних додатку А, додатку Б, додатку В.

Отримані результати в таблиці 2.4. вказують на глобальне погіршення майже всіх фінансових показників фермерського господарства. У першу чергу це пов'язано з місцезнаходженням підприємства. Бази та поля фермерського господарства «Гармонія» знаходились у 20 кілометрах від окупованих територій у миколаївській області на період березень 2022 року по березень 2023. Навіть після визволення тих окупованих територій по сьогоднішній день у районі відбуваються

активні воєнні обстріли, що не дозволяють фермерському господарству функціонувати у звичному режимі.

Можемо спостерігати негативний темп росту у 2022 році по всіх категоріях окрім запасів. Через активні воєнні дії та пересування російської армії по полях ФГ «Гармонія» — абсолютно всі поля підприємства були заміновані або мали у землі неспрацьовані ракети та інші вибухові снаряди, що повністю зупинило роботу у полі на тривалий час. Поступово ФГ «Гармонія» самостійно проводило розмінування за допомогою дронів та приладів для розмінування полів аби відновити роботу господарства. Через неможливість працювати під обстрілами та на замінованих полях обсяг реалізованої продукції за 2022 рік зменшився аж на 86,87% у порівнянні з попереднім роком. Період розмінування та поладження системи поливу за допомогою фрегатів зайняв тривалий час і продовжується по сьогоднішній день. Той врожай, що був зібраний переважно перейшов у запаси підприємства про що свідчить позитивний темп росту запасів у 2022 році, що становив 33,5%. Логістичні шляхи для вивозу зерна з регіону були сильно пошкоджені, зокрема були підірвані 2 мости, а також такі звичні шляхи збуту як морські порти в м. Одесі, м. Южне, м. Чорноморськ та м. Миколаїв мали проблеми з вивозом зерна. Витрати підприємства також зменшились з початком війни. За 2022 рік витрати ФГ «Гармонія» зменшились на 85,59%, бо фактично не було змоги проводити ніякі робочі процеси через постійні обстріли, мінування та відсутності світла в районі протягом 15 місяців. Чистий прибуток зменшився на 78,42% за 2022 рік у порівнянні з 2021 роком але все одно підприємство отримало чистий прибуток у обсязі 3 668 100 грн.

Щодо 2023 року, то на цей період фермерське господарство «Гармонія» переважно відновлювало пошкоджені обстрілами склади, підготовлювало землю для засіву, відновило функціонування свинарника, засіяло та збрало врожай. Однак, на відміну від 2022 року, ФГ «Гармонія» отримало збитки у 2023 році. Це можна пояснити значним зростом витрат на 83,39% за 2023 рік, що повністю були витрачені на відновлення баз, складів, техніки і полів підприємства. Було зібрано

більше врожаю за 2023 рік, у порівнянні з 2022, але більшість продукції знову залишилась на складах підприємства (запаси зросли на 29,66%), так як морські порти на півдні України опинились у стані морської блокади через закінчення дії «Зернової угоди», а на західних кордонах України почали відбуватись протести з боку Польщі щодо ввозу українського зерна. Загалом, фінансові результати ФГ «Гармонія» за останні два роки є незадовільними і керівництву необхідно адаптуватись до сучасних воєнних реалій України, намагатись скоротити витрати на відновлення, тому що завжди існує ризик зазнати нових пошкоджень з боку російської армії. Для візуалізації побудуємо графік, що відобразить динаміку змін чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ФГ «Гармонія» за 2021-2023 рр. на рисунку 2.2.

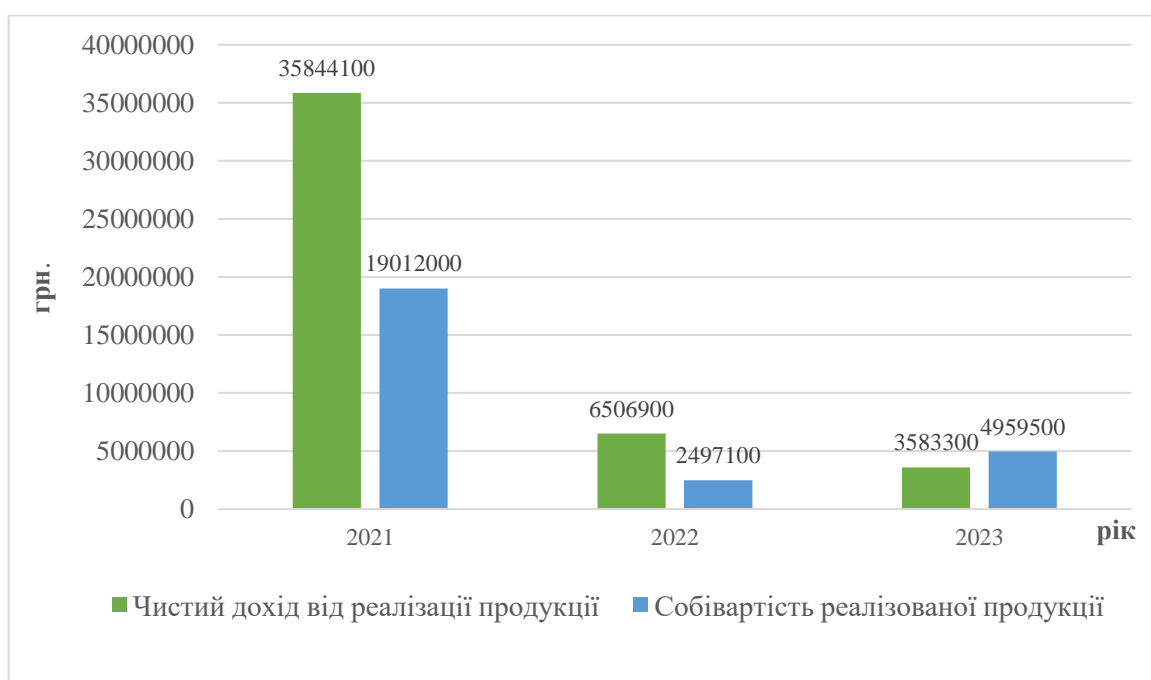

Рисунок 2.2. — Динаміка змін чистого доходу від реалізації продукції та собівартості реалізованої продукції ФГ «Гармонія» за 2021-2023 рр. Складено автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Ці показники є взаємозалежними, адже чим більші обсяги виробництва, тим більший дохід від реалізації продукції. Однак, ФГ «Гармонія» залишило значну кількість реалізованої продукції на складах підприємства, то у 2023 році витрати на вирощення культур перевищили заробіток від їх продажу. З іншого боку, у

майбутньому продукцію зі складу можна продати дорожче в «не сезон» жнив. Проте, необхідно враховувати, що наразі існують високі ризики, що склади, де зберігається українське зерно, можуть зазнати обстрілів і є вірогідність втратити врожай. Також необхідно згадати, що за останні роки ринок цін на агропродукцію України неймовірно сильно знизився, що також значно вплинув на доходи фермерських господарств України.

Характеристика фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» показала, що фермерське господарство зазнало великих витрат внаслідок початку воєнного конфлікту. Про це свідчить велика різниця між показниками у довоєнний і воєнний період. Деякі показники змінювались більше ніж на 100%. Відновлювальні заходи за 2023 рік можна вважати за інвестиційну діяльність та повинні окупитись у майбутніх сезонах збору врожаю. На меті у керівництва підприємства повинно стояти задача якнайшвидше відновити фінансовий стан, почати отримувати чистий прибуток, намагатись наблизитись до довоєнних результатів та покращити фінансовий стан у майбутньому.

2.3 Аналіз та оцінювання фінансової стійкості ФГ «Гармонія» в умовах воєнного стану

Аналіз фінансової стійкості фермерських господарств в умовах війни в Україні є важливим етапом проектування роботи підприємства. По-перше, війна створює надзвичайно складні економічні умови, які можуть серйозно підірвати фінансову стабільність сільськогосподарських підприємств. Перебої з постачанням, обмежений доступ до ринків збуту та високі ціни на виробничі ресурси вимагають негайних адаптаційних дій з боку керівництва агропідприємства. Аналіз фінансової стійкості допоможе зрозуміти, як ці фактори впливають на фінансове становище фермерських господарств та які стратегії

адаптації можуть бути застосовані для підтримання стійкості агропідприємств. Крім того, аналіз фінансового стану фермерів у воєнний час може виявити слабкі сторони сфери сільського господарства країни загалом та вказати на можливі шляхи покращення його фінансової стійкості в майбутньому. Методика розрахунку фінансової стійкості була наведена у першому розділі даної роботи. На основі цієї методики проведемо аналіз для досліджуваного фермерського господарства «Гармонія».

Першим етапом аналізу є розрахунок показників, які свідчать про структуру капіталу підприємства. Розрахуємо коефіцієнт фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) за формулою 1.1. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5. Розрахунок коефіцієнта фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт фінансової автономії ($K_{ф.а.}$) (Власний капітал/Активи підприємства)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	62 247 900/69 470 500	0,9
2022	65 916 000/70 332 000	0,93
2023	64 062 800/71 173 100	0,9

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Результати розрахунків коефіцієнта фінансової автономії вказують, що ФГ «Гармонія» не має залежність від зовнішніх кредиторів та повністю здатне забезпечувати себе власними коштами. Це свідчить про непогану фінансову позицію з позиції використання власних коштів та відсутності залежності від застосування кредитів. Високе значення коефіцієнта фінансової автономії свідчить про його стійкість до негативних впливів зовнішнього середовища, такі як сезонні та погодні умови, його здатність до самофінансування навіть у критичних умовах, такий як воєнний стан. Також це дозволяє підприємству легше пережити періоди економічної нестабільності, такі як воєнний стан, коли доступ до кредитів або інших джерел фінансування може бути обмеженим або недоступним.

Розрахуємо коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ф.р.}$) за формулою 1.2. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6. Розрахунок коефіцієнта фінансового ризику ($K_{ф.р.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт фінансового ризику ($K_{ф.р.}$) (Позичені кошти/Власний капітал)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	7 222 600/62 247 900	0,12
2022	4 416 000/65 916 000	0,07
2023	7 110 300/64 062 800	0,11

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Щодо коефіцієнту фінансового ризику, то ФГ «Гармонія» взагалі немає довгострокових кредитів, а лише має короткострокові кредити, що у відношенні до власного капіталу становлять є незначними. Загалом отримані результати можна вважати позитивними, однак позичені кошти за період 2023 зросли, а власний капітал зменшився. Важливо не допустити такої тенденції у майбутньому.

Розрахуємо коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман.}$) за формулою 1.3. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7. Розрахунок коефіцієнта маневреності власного капіталу ($K_{ман.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($K_{ман.}$) (Власні оборотні кошти/Власний капітал)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	(62 247 900-43 703 100)/62 247 900	0,3
2022	(65 916 000-45 281 700)/65 916 000	0,31
2023	(64 062 800-42 384 200)/64 062 800	0,34

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Чим вищий коефіцієнт маневреності власного капіталу, тим кращий фінансовий стан підприємства. ФГ «Гармонія» повільно збільшує свій коефіцієнт

маневреності власного капіталу з кожним роком. Це вказує на те, що компанія може гнучко реагувати на різні чинники та зміни.

Розрахуємо Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів ($K_{o/n}$) за формулою 1.4. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8. Розрахунок коефіцієнта співвідношення оборотних та необоротних коштів ($K_{o/n}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів ($K_{o/n}$)		
(Оборотні активи/Необоротні активи)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	25 767 400/43 703 100	0,59
2022	25 050 300/45 281 700	0,55
2023	28 788 900/42 384 200	0,68

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів повинен зростати. ФГ «Гармонія» має гарний результат, хоча у 2022 році відбувся невеликий спад, але у 2023 коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів підвищився. Це свідчить, що для фермерського господарства є не проблемою проводити зміни у структурах активів, тобто переводити необоротні активи в оборотні і навпаки.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів ($K_{з.з.}$) за формулою 1.5. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9. Розрахунок коефіцієнта співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів ($K_{з.з.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів ($K_{з.з.}$)		
(Загальні зобов'язання/Сумарні активи)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	7 222 600/69 470 500	0,1
2022	4 416 000/70 332 000	0,06
2023	7 110 300/71 173 100	0,1

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Чим вище значення коефіцієнта, тим вище ризик банкрутства підприємства. Це пов'язано з тим, що фірмі з високим рівнем боргу важче обслуговувати свої зобов'язання в разі погіршення фінансового стану. Також доходи та витрати аграрних підприємств можуть значно коливатися протягом року залежно від сезону. Низькі коефіцієнти співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів за всі досліджувані періоди вказують на те, що фермерське господарство має низький рівень боргового навантаження і може бути більш стійким до економічних спадів. ФГ «Гармонія» поступово нарощує свої активи, але при цьому також збільшує рівень зобов'язань.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань до активів ($K_{д.з.}$) за формулою 1.6. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10. Розрахунок коефіцієнта співвідношення довгострокових зобов'язань до активів ($K_{д.з.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань до активів ($K_{д.з.}$)		
(Довгострокові зобов'язання/Активи)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	—	—
2022	—	—
2023	—	—

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Так як у ФГ «Гармонія» відсутні довгострокові зобов'язання, то неможливо провести обчислення коефіцієнта співвідношення довгострокових зобов'язань до активів. Це також можна вважати за позитивний результат, так як підприємство здатно функціонувати без довгострокових зобов'язань.

Розрахуємо коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів ($K_{д.з.д.а.}$) за формулою 1.7. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11. Розрахунок коефіцієнта співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів ($K_{д.з.д.а.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів ($K_{д.з.д.а.}$) (Довгострокові зобов'язання/Необоротні активи)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	—	—
2022	—	—
2023	—	—

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів також неможливо прорахувати через відсутність довгострокових зобов'язань у ФГ «Гармонія». Вважаємо результат позитивним.

Розрахуємо коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пот.л.}$) за формулою 1.8. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12. Розрахунок коефіцієнта поточної ліквідності ($K_{пот.л.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт поточної ліквідності ($K_{пот.л.}$) (Оборотні активи/Поточні зобов'язання)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	25 767 400/7 222 600	3,57
2022	25 050 300/4 416 000	5,67
2023	28 788 900/7 110 300	4,05

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Результати розрахунку коефіцієнта поточної ліквідності ФГ «Гармонія» є високими, що свідчить про те, що фермерське господарство має достатньо поточних активів аби погасити свої короткострокові зобов'язання. Незважаючи на те, що у 2023 році показник зменшився, він все одно залишився на високому рівні.

Розрахуємо коефіцієнт критичної ліквідності ($K_{крит.л.}$) за формулою 1.9. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13. Розрахунок коефіцієнта критичної ліквідності ($K_{\text{крит.л.}}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт критичної ліквідності ($K_{\text{крит.л.}}$) (Оборотні активи-Запаси)/Поточні зобов'язання)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	(25 767 400-15 543 600)/7 222 600	1,42
2022	(25 050 300-20 750 300)/4 416 000	0,97
2023	(28 788 900-26 905 100)/7 110 300	2,64

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Аналіз коефіцієнта критичної ліквідності вказує на те, що грошових коштів фермерського господарства, за виключенням запасів, вистачить на покриття поточних зобов'язань. Тому ФГ «Гармонія» здатно погасити свої термінові і найнеобхідніші зобов'язання.

Розрахуємо коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$) за формулою 1.10. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14. Розрахунок коефіцієнта абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{\text{абс.л.}}$) (Грошові кошти та їх еквіваленти)/Поточні зобов'язання)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	327 800/7 222 600	0,05
2022	383 600/4 416 000	0,09
2023	536 500/7 110 300	0,07

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Показник коефіцієнту абсолютної ліквідності є меншим за необхідний рівень і це свідчить про те, що ФГ «Гармонія» може бути важко погасити свої поточні зобов'язання протягом найближчого періоду.

Розрахуємо коефіцієнт забезпеченості запасами ($K_{\text{з.зап.}}$) за формулою 1.11. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15. Розрахунок коефіцієнта забезпеченості запасами ($K_{з.зап.}$) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Коефіцієнт забезпеченості запасами ($K_{з.зап.}$)		
(Власні оборотні кошти/Запаси)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	(62 247 900-43 703 100)/15 543 600	1,19
2022	(65 916 000-45 281 700)/20 750 300	0,99
2023	(64 062 800-42 384 200)/26 905 100	0,81

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Розрахунок коефіцієнта забезпеченості запасами показав, що ФГ «Гармонія» має достатню кількість власних оборотних коштів по відношенню до запасів, що вказує на надійну фінансову стійкість.

Розрахуємо маржинальний дохід (МД) за формулою 1.12. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16. Розрахунок маржинального доходу (МД) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Маржинальний дохід (МД)		
(Постійні витрати+Чистий прибуток)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	-20 567 400+16 997 400	-3 570 000
2022	-2 964 400+3 668 100	703 700
2023	-5 436 500+1 853 200	-3 583 300

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Маржинальний дохід повинен бути більшим за нуль. За 2021 та 2023 роки ФГ «Гармонія» мала негативний маржинальний дохід, що свідчило про збитки від додаткових продажів. Це може бути пов'язано з занадто високими змінними витратами або занадто низькою ціною продажу. За 2022 рік показник маржинального доходу був надійним.

Розрахуємо операційний важіль (ОВ) за формулою 1.13. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17. Розрахунок операційного важелю (ОВ) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Операційний важіль (ОВ) (Маржинальний дохід/Чистий прибуток)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	-3 570 000/16 997 400	-0,21
2022	703 700/3 668 100	0,19
2023	-3 583 300/1 853 200	-1,93

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Негативний операційний важіль у 2021 році та 2023 році свідчить про те, що ФГ «Гармонія» має незначні фіксовані витрати і що його чистий прибуток буде менш чутливим до змін обсягу продажів. Це може бути менш ризиковано, але також може обмежувати потенційний прибуток фермерського господарства. Операційний важіль за 2022 рік був позитивним, то можна сказати, що на кожен 1% збільшення обсягу продажів — чистий прибуток фермерського господарства збільшувався на 0,19%.

Розрахуємо фінансовий ризик (ФР) за формулою 1.14. Результат розрахунку наведено в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18. Розрахунок фінансового ризику (ФР) ФГ «Гармонія» за 2021-2023рр.

Фінансовий ризик (ФР) (Власні кошти/Позичені кошти)		
Рік	Розрахунок	Результат
2021	(62 247 900-43 703 100)/4 928 400	3,76
2022	(65 916 000-45 281 700)/3 500 000	5,9
2023	(64 062 800-42 384 200)/3 500 000	6,19

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

У 2021 році на кожному 1 гривню боргу фермерське господарство мало 3,76 гривні власних коштів. У 2022 році на кожному 1 гривню боргу фермерське господарство мало 5,9 гривні власних коштів. У 2023 році на кожному 1 гривню боргу фермерське господарство мало 6,19 гривні власних коштів. Можна сказати, що ФГ

«Гармонія» може бути більш вразливим до фінансових труднощів через незначне перевищення норм розрахунку фінансового ризику. Нестабільність ринків може призвести до змін у попиті, цінах на продукцію, доступі до ресурсів тощо, що збільшує фінансовий ризик для фермерського господарства.

Проводимо узагальнення результатів оцінювання фінансової стійкості фермерського господарства «Гармонія» за 2021-2023 рр. у таблиці 2.19, таблиці 2.20 і таблиці 2.21.

Таблиця 2.19. Оціночна шкали показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2021р.

Критерії оцінки	Надійно	Достатньо	Критично
Структура капіталу			
Ліквідність			
Коефіцієнт забезпеченості запасами			
Врахування бізнес-ризиків та операційного важеля			
Врахування фінансового ризику			

Розроблено автором на основі [13]

Отже, у 2021 році ФГ «Гармонія» було переважно фінансово стійким, за виключенням показників маржинального доходу та операційного важеля. Підприємство не користувалось довгостроковими зобов'язаннями, мало високу фінансову автономність, велику кількість запасів і гарні показники ліквідності. Фінансовий ризик підприємства не був таким високим аби свідчити про критичне врахування фінансового ризику та його вплив на фінансову стійкість фермерського господарства. Необхідно зазначити, що багаторічне стабільне функціонування фермерського господарства є ключовим фактором для формування та підтримання фінансової стійкості підприємства.

Таблиця 2.20. Оціночна шкали показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2022р.

Критерії оцінки	Надійно	Достатньо	Критично
Структура капіталу			
Ліквідність			
Коефіцієнт забезпеченості запасами			
Врахування бізнес-ризиків та операційного важеля			
Врахування фінансового ризику			

Розроблено автором на основі [13]

Щодо 2022 року, то після початку війни можемо спостерігати позитивні зміни у щодо маржинального доходу і операційного важеля. Показники змінились на невід'ємні значення, що свідчить про позитивну динаміку. Однак, значення фінансового ризику дещо зросло, то можна сказати, що стан фінансового ризику на 2022 рік можна вважати критичним. Однак, незважаючи на негативну динаміку фінансового ризику підприємства, все одно можна сказати, що ФГ «Гармонія» було достатньо фінансово стійким у 2022 році, незважаючи на війну.

Таблиця 2.21. Оціночна шкали показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2023р.

Критерії оцінки	Надійно	Достатньо	Критично
Структура капіталу			
Ліквідність			
Коефіцієнт забезпеченості запасами			
Врахування бізнес-ризиків та операційного важеля			
Врахування фінансового ризику			

Розроблено автором на основі [13]

У 2023 році негативна динаміка щодо показників маржинального доходу та операційного важеля повернулась і врахування цих факторів на фінансову стійкість ФГ «Гармонія» можна вважати критичними. Також продовжилось підвищення фінансового ризику підприємств. Загалом, складно однозначно визначити чи було фінансово стійким ФГ «Гармонія», особливо після того, як підприємство не принесло чистого прибутку у 2023 році. Однак, ситуація не є доволі критичною, так як весь 2023 рік господарство відновлювалось після неможливості функціонування у 2022 році. Були проведені заходи по відбудові баз, полагодження системи поливу за допомогою фрегатів, відновлення роботи свинарнику, розмінування полів тощо. Той факт, що фермерське господарство не заморозило своє функціонування та взагалі не закрилось через війну, особливо якщо ми враховуємо місцезнаходження підприємства, і вже почало відбудовуватись є доволі позитивною динамікою. Якщо вже у 2024 році заходи по відновленню почнуть приносити чистий прибуток, то можна буде вважати доречним витрати, що познало фермерське господарство у 2023 році, і свідчити про фінансову стійкість підприємства.

Для розрахунку і прогнозування майбутньої фінансової стійкості ФГ «Гармонія» можна скористатись методом екстраполяції на основі аналітичних показників рядів динаміки. Базою цього методу є перенесення тенденцій підприємства на майбутнє. Основні аналітичні показники динамічного ряду, які використовуються в прогнозуванні[29]:

1) Абсолютний ланцюговий приріст:

$$\Delta(y_i)_л = y_i - y_{i-1}, \quad (2.1)$$

2) Абсолютний базисний приріст:

$$\Delta(y_i)_в = y_i - y_1, \quad (2.2)$$

3) Середній абсолютний приріст:

$$\bar{\Delta}y = \frac{y_n - y_1}{n-1}, \quad (2.3)$$

4) Ланцюговий коефіцієнт росту:

$$k_{pi} = \frac{y_i}{y_{i-1}}, \quad (2.4)$$

5) Середній коефіцієнт росту:

$$\overline{k_p} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_{i-1}}}, \quad (2.5)$$

де y_1 — початкове значення рівня динамічного ряду;

y_n — останнє значення рівня динамічного ряду;

y_i — будь-яке значення рівня динамічного ряду;

n — кількість елементів динамічного ряду.

На основі наведених аналітичних залежностей прогнозне значення показника для певного майбутнього періоду можна визначити наступними способами:

1) Прогноз без врахування оптимізаційних заходів:

$$\widehat{y_{n+p}} = y_n + \widehat{\Delta y} * p, \quad (2.6)$$

2) Прогноз із врахуванням оптимізаційних заходів:

$$\widehat{y_{n+p}} = y_n * (\widehat{k_p})^p, \quad (2.7)$$

де \widehat{y} — прогнозні значення показника;

p — величина горизонту прогнозу ($p = 1; 2; 3; \dots$).

РОЗДІЛ 3

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1 Стратегії для підтримання фінансової стійкості та адаптації ФГ «Гармонія» до умов воєнного стану

Результати проведеного аналізу та оцінки фінансової стійкості ФГ «Гармонія» показали, що з кожним роком війни відбувається зниження фінансової стійкості підприємства, в тому числі за рахунок впровадження інновацій та процесу відбудови, які спричиняють великі витрати. Ситуація на фермерському господарстві, за рахунок продовження великих витрат коштів та катастрофічної ситуації на ринку зерна в Україні, може продовжувати погіршуватись, якщо не запровадити механізми адаптації до сучасних реалій в Україні.

У 2022 році, незважаючи на початок війни та окупації сусідніх територій, ФГ «Гармонія» залишилось фінансово стійким навіть за критичним зменшенням обсягів реалізації та неспроможності працювати на замінованих полях. Це відбулось в результаті багаторічного стабільного та фінансово-прибуткового функціонування ФГ «Гармонія». За допомоги запасів підприємства, оперативної транспортування техніки і зерна до безпечних територій та інших адаптаційних процесів, керівництву підприємства вдалось зменшити негативний вплив від такого неконтрольованого чинника як активні бойові дії на півдні України. Від початку повномасштабної війни, керівництво самотужки перевозило зерно, добрива, паливо та техніку зі складів, котрі пізніше були пошкоджені обстрілами росії.

Після покращення ситуації та деокупації сусідніх регіонів у 2023 році, ФГ «Гармонія» почало активно відбудовувати пошкоджені будівлі на території підприємства та розмінювати поля. Керівництво найняло військову техніку та

фахівців по розмінуванню, що пришвидшило процес віднови робочого процесу та зменшило ризик поранення працівників фермерського господарства і пошкодження техніки у разі активації снарядів у землі. Наприклад, в регіоні, де знаходиться ФГ «Гармонія», вже були випадки, коли на інших сільських господарствах техніка підривалася у полях, на яких не було проведено розмінувальних операцій або вона була проведена поверхнево. Всі ці відновлювальні процеси та неприбуткові ціни на біржі зерна принесли збитки ФГ «Гармонія» у 2023 році. Запаси фінансової стійкості, що були напрацьовані десятиріччями роботою фермерського господарства майже вичерпались на другий рік війни.

З цього випливає необхідність продовжувати шукати шляхи до подолання цієї «військової кризи» в агросекторі України. Багатьом сільським господарствам південних регіонів України було притаманне замороження активності або взагалі повне закриття. Дуже багато підприємств зазнало значних витрат без можливості продовжувати роботу. Наприклад, на окупованих територіях у херсонській та миколаївській областях росіяни самотужки крали українське зерно та врожай, вивозили їх до росії продавали їх як і на російських ринках, так і на світовому[30]. Однак, незважаючи на всі труднощі, ФГ «Гармонія» продовжило функціонувати і надавати свої послуги іншим сільським господарствам, наприклад давали в оренду свою техніку для збору врожаю.

У 2024 році ФГ «Гармонія» має на меті почати знову отримувати чистий прибуток після витрат на відбудову, які були здійснені у 2023 році. У країні, де тривають воєнні дії, ефективне ведення бізнесу є складним завданням, особливо у таких турбулентній економічній ситуації. Проте, інвестиції у відновлення і модернізацію фермерського господарства в минулому році були проведені для збільшення його стійкості до зовнішніх викликів та підвищення продуктивності у майбутньому. Керівництво ФГ «Гармонія» очікує, що ці витрати почнуть приносити користь у вигляді збільшення виробництва, зменшення витрат та, відповідно, отримання прибутку. Цей прибуток стане важливим ресурсом для подальшого розвитку господарства та забезпечення його фінансової стійкості в умовах воєнного

стану. ФГ «Гармонія» необхідно сфокусуватись на зменшенні витрат та очікуванні прибутку від інноваційних заходів, що були реалізованими у 2023 році.

Для продовження функціонування в умовах воєнного стану, в першу чергу необхідно забезпечити працівників ФГ «Гармонія» максимальною безпекою, що може надати керівництво підприємства. Необхідно мати страхування кожного працівника, що буде функціонувати навіть в умовах воєнного стану. А також страхування всього майна і техніки сільського господарства. Так як підприємство знаходиться недалеко від проведення активних бойових дій на півдні України, завжди існує ризик, що на поля фермерського господарства може потрапити російські снаряди. Для запобігання безпеки на полях можна запровадити технологію «Precision Agriculture» — Точне Землеробство. Це сучасний підхід до управління сільськогосподарськими угіддями, який базується на використанні передових технологій для збору, аналізу та використання даних з метою оптимізації виробництва. Основною ідеєю Precision Agriculture є індивідуалізація управління полями на основі різниці в умовах росту рослин на конкретних ділянках. [31] Механізми Точного Землеробства включають в себе використання різних технологій, таких як глобальні навігаційні системи (GPS), датчики, дрони, системи картографування та зображення з високою роздільною здатністю, а також програмне забезпечення для аналізу даних. Завдяки цим технологіям сільськогосподарські виробники можуть здійснювати точне регулювання використання ресурсів, таких як вода, добрива, пестициди та насіння, залежно від потреб кожної конкретної ділянки поля[32]. Отже, ці технології можна використовувати для виявлення нових об'єктів на полях сільських господарств. Наприклад, можна використовувати супутникові знімки для моніторингу ситуації на полях перед відправленням техніки.

Співпраця з іншими фермерськими господарствами може допомогти зменшити оптимізаційні витрати та отримати додатковий прибуток для ФГ «Гармонія». Варто розглянути варіант спільного використання складських приміщень та оптової закупівель добрива, пального, насіння і матеріалів з метою

економії коштів. Також, можна продовжувати давати власну техніку ФГ «Гармонія» в оренду іншим сільським господарствам, у котрих відсутня власна техніка для роботи в полі. Однак, надавати свою техніку в оренду необхідно лише тим підприємствам, що провели пошукові заходи щодо відсутності воєнних снарядів у землі, і можуть підтвердити це знімками з дронів.

Щодо фінансування, то необхідно долучатись до агроспілок. Це може допомогти налагодити співпраці з оптовими та роздрібними торговцями, що є спонсорами багатьох асоціацій фермерів. Також можливо отримати додаткове фінансування від міжнародних та українських фондів, що надають свою допомогу постраждавшим від війни регіонам та підприємствам. Наприклад, міжнародна гуманітарна організація Mercy Corps UASP надає допомогу у відновленні відновлені сільськогосподарської діяльності та подоланні наслідків війни а території Донецької, Запорізької, Миколаївської, Харківської та Херсонської областей[33]. Міжнародні фінансові фонди можуть стати ключовими партнерами у покращенні фінансової стійкості фермерських господарств під час війни. Перш за все, вони можуть надавати фінансову підтримку для відновлення пошкодженої інфраструктури, закупівлі необхідного обладнання та матеріалів, а також для компенсації втрат виробництва, спричинених конфліктом. Крім того, фонди можуть розвивати програми надання кредитів під низькі відсотки для фермерів, що допоможе їм зберегти бізнес під час складних умов. Важливою ініціативою може бути запровадження програм страхування для фермерів, які захистять їх від фінансових втрат, пов'язаних зі знищенням врожаїв та іншими негативними наслідками війни. ФГ «Гармонія» зіткнулася з проблемою, що банки не надають кредит підприємству через його територіальне знаходження в червоній та оранжевій зонах небезпеки через військовий конфлікт. Банки не хочуть ризикувати та видавати кредити підприємствам, що знаходяться так близько до проведення бойових дій, так як існує ризик потрапляння в окупацію і неспроможності виплати кредиту банку. Як альтернативний варіант можна звернутися до місцевих урядових

органів або програм допомоги, які можуть надавати фінансову підтримку сільськогосподарським підприємствам, які знаходяться у вразливих районах.

Щодо проблеми з височенною інфляцією та обвалом цін на зерновій біржі, то необхідно максимально можливо зменшити залежність від імпортних матеріалів та ресурсів. У такій ситуації буде доречніше чекати підвищення цін на ринку зерна, зберігаючи зерно на складах і продавати його хоча б не у літній сезон, коли ціни на зернову продукцію є найнижчими. На мою думку, ситуація на біржі зерна в Україні є катастрофічною та вимагає державного втручання, адже малий на середній бізнеси страждають найбільше.

Проведемо розрахунки прогнозування майбутньої стійкості ФГ «Гармонія» для 2024-2025 рр. Значення коефіцієнтів для фінансової стійкості, що будуть використані для подальшого прогнозування, винесено у таблицю 3.1.

Таблиця 3.1. Динамічний ряд показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія» за 2021-2023 рр.

Показник	2021	2022	2023
1	2	3	4
Коефіцієнт фінансової автономії (Кф.а.)	0,9	0,93	0,9
Коефіцієнт фінансового ризику (Кф.р.)	0,12	0,07	0,11
Коефіцієнт маневреності власного капіталу (Кман)	0,3	0,31	0,34
Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних коштів (Ко/н)	0,59	0,55	0,68
Коефіцієнт співвідношення загальних зобов'язань та сумарних активів (Кз.з)	0,1	0,06	0,1
Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань до активів (Кд.з.)	0	0	0
Коефіцієнт співвідношення довгострокових зобов'язань і довгострокових (необоротних) активів (Кд.з.д.а.)	0	0	0
Коефіцієнт поточної ліквідності (Кпот.л.)	3,57	5,67	4,05
Коефіцієнт критичної ліквідності (Ккрит.л.)	1,42	0,97	2,64

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (Кабс.л.)	0,05	0,09	0,07
Коефіцієнт забезпеченості запасами (Кз.зап.)	1,19	0,99	0,81
Маржинальний дохід (МД)	-3 570 000	703 700	-3 583 300
Операційний важіль (ОВ)	-0,21	0,19	-1,93
Фінансовий ризик (ФР)	3,76	5,9	6,19

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

На основі таблиці 3.1 та формули 2.6 обчислюємо прогнозовані значення коефіцієнтів для обчислення фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2024-2025рр. без врахування оптимізаційних заходів. Результати наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Прогноз коефіцієнтів для визначення фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2024-2025 рр. без врахування оптимізаційних заходів

Показник	Середній абсолютний приріст	Прогноз на основі середнього абсолютного приросту на 2024 рік	Прогноз на основі середнього абсолютного приросту на 2025 рік
(Кф.а.)	0	0,9	0,9
(Кф.р.)	-0,005	0,105	0,1
(Кман)	0,02	0,36	0,38
(Ко/н)	0,045	0,725	0,77
(Кз.з)	0	0,1	0,10
(Кд.з.)	0	0	0
(Кд.з.д.а.)	0	0	0
(Кпот.л.)	0,24	4,29	4,53
(Ккрит.л.)	0,61	3,25	3,86
(Кабс.л.)	0,01	0,08	0,09
(Кз.зап.)	-0,19	0,62	0,43
(МД)	-6 650	-3 589 950	-3 596 600
(ОВ)	-0,86	-2,79	-3,65
(ФР)	1,215	7,405	8,62

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Без оптимізаційних заходів з боку керівництва ФГ «Гармонія» можна побачити негативну динаміку у коефіцієнті фінансового ризику, коефіцієнті забезпеченості запасами, маржинального доходу та операційного важелю. Однак, найбільш критичним є значенням фінансового ризику, що продовжує зростати з кожним роком. Інші показники знаходяться в межах норми, але все одно, дивлячись на ефективність діяльності ФГ «Гармонія» за минулі роки та відсутність чистого прибутку, ФГ «Гармонія» потребує зміни щодо функціонування підприємства та рішень щодо продажу запасів зерна.

Обчислимо як зміняться коефіцієнти для визначення фінансової стійкості за формулою 2.7 після запровадження оптимізаційних заходів, такі як продаж запасів зерна і використання систем Точного Землеробства. Результати прогнозів наведені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3. Прогноз коефіцієнтів для визначення фінансової стійкості ФГ «Гармонія» у 2024-2025 рр. із врахування оптимізаційних заходів

Показник	Значення 2023 року	Прогноз на 2024 рік	Прогноз на 2025 рік
(Кф.а.)	0,9	0,9	0,9
(Кф.р.)	0,11	0,11	0,1
(Кман)	0,34	0,36	0,39
(Ко/н)	0,68	0,73	0,78
(Кз.з)	0,1	0,10	0,1
(Кд.з.)	0	0	0
(Кд.з.д.а.)	0	0	0
(Кпот.л.)	4,05	4,31	4,59
(Ккрит.л.)	2,64	3,60	4,91
(Кабс.л.)	0,07	0,08	0,1
(Кз.зап.)	0,81	0,67	0,55
(МД)	-3 583 300	-3 589 968	-3 596 649
(ОВ)	-1,93	-5,85	-17,74
(ФР)	6,19	7,94	10,19

Розраховано автором на основі додатку А, додатку Б, додатку В.

Можемо побачити, що шляхом зменшення запасів підприємства підвищились всі показники ФГ «Гармонія», але тим самим критично зріс фінансовий ризик підприємства. За незмінних умов на біржі зерна в Україні підприємство буде продовжувати продавати агропродукцію за не вигідними для фермерського господарства цінами. Навіть зі всіма адаптаційними заходами до функціонування сільського господарства у воєнний стан, без корегування цін на сільськогосподарську продукцію, агробізнес буде втрачати прибуток, тим самим погіршувати свою фінансову стійкість. Можемо узагальнити, що без законодавчих змін на формування ціни на агропродукцію, фермерські господарства України продовжать втрачати свою фінансову стійкість і надалі.

3.2 Рекомендації щодо державного забезпечення функціонування агробізнесу в Україні під час воєнного стану

Аграрний сектор є одним з основних стовпів економіки країни та забезпечує значну частку доходів населення. Фермери та сільськогосподарські підприємства створюють робочі місця, сприяють розвитку сільських територій та забезпечують продовольчу безпеку країни. Зокрема, українське зерно є важливим експортним товаром, що значно впливає на бюджетні надходження країни. Експорт зерна в Україні є важливим джерелом отримання валюти під час війни. Продаж українського зерна на зовнішні ринки допомагає збільшити експортні доходи, підвищує валютні резерви та сприяє стабілізації національної валюти. Завдяки експорту зерна країна може залучати необхідні кошти для фінансування оборонних та соціальних потреб, а також підтримувати аграрний сектор, який є критично важливим для загальної економічної стабільності. Значення експорту агропродукції України за 2021-2023 рр. наведені у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4. Показники експорту агропродукції України за 2021-2023 рр.

	2021	2022	2023
Зернові культури, тис. дол. США	12 343 846,1	9 108 153,5	920 700,5
Насіння і плоди олійних рослин, тис. дол. США	2 435 156,5	3 757 692,3	334 863,5
Частка від загального експорту, %	21,71	29,15	40,09

Джерело: [34, 35, 36]

Експорт сільської продукції займає значну частку українського експорту. значний експорт сільськогосподарської продукції стимулює економічний зріст та розвиток в аграрному секторі. Підтримка агросектору є стратегічно важливою для забезпечення продовольчої безпеки та незалежності країни. Розвиток внутрішнього виробництва сільськогосподарської продукції дозволяє зменшити залежність від імпорту харчових товарів. Таким чином, підтримка агросектору та фермерських господарств в Україні не лише сприяє економічному зростанню та розвитку сільських територій, але й має стратегічне значення для економічної та продовольчої безпеки країни.

У воєнний стан забезпечення продовольчої безпеки стає ще більш важливим, оскільки може бути обмежений доступ до зовнішніх ринків або перешкоди у транспортуванні продуктів з інших регіонів. Підтримка сільського господарства допомагає забезпечити стабільне постачання харчових товарів до населення. Також, продовження експорту агропродукції з України може допомогти уникнути глобального підвищення цін на світовому ринку та забезпечити стабільність надходження продуктів харчування для інших країн. Отже, у державного уряду України повинні бути на меті підтримка та захист агросектору України під час воєнного конфлікту.

Більшість фермерських господарств України наразі мають проблеми з фінансовим забезпеченням. Це спричинено низькими цінами на біржі зерна, високими витратами та неспроможністю отримати кредити в банках, при умові, що агропідприємство знаходиться недалеко від зони проведення бойових дій. З боку держави необхідно проводити активну фінансову підтримку. Це може бути розширення програм державних субсидій для фермерських господарств і спрощення доступу до пільгових кредитів та інших фінансових інструментів. Через неспроможність отримувати кредити в банках, фермерські господарства під час воєнної кризи не можуть повністю забезпечувати свої потреби. Це вимагає втручання державного уряду, адже без кредитних коштів сільські господарства не зможуть функціонувати та почнуть зупиняти свою роботу. Також необхідне більш активне залучення міжнародних та українських гуманітарних фондів, що мають на меті надати цільову допомогу підприємствам, що постраждали від війни.

Щодо катастрофічної ситуації на ринку зерна в Україні, то державі необхідно запровадити регулювання цін на біржах. Українські фермери здають зерно на експорт через посередників, що скуповують зерно задешево, а потім встановлюють велику націнку. Держава повинна регулювати ціни на біржах, навіть якщо українське зерно стане дорожчим на світовому ринку. Помірне подорожчання українського зерна на світовому ринку може призупинити активні світові протести з боку європейських аграріїв, а також почати приносити більший прибуток українським фермерам. Це буде стимулювати фермерів активніше продавати своє зерно і не зберігати його роками на складах в очікуванні підвищення цін на біржах, що також знизить ризики втрати цього зерна через можливу російську атаку на склади і елеватори із зерном в Україні. Це збільшить кількість експорту українського зерна, що також збільшить надходження у бюджет країни.

Для того, щоб українське зерно продовжувало продаватись навіть за підвищеними цінами, необхідно знаходити можливості експорту через альтернативні порти та маршрути. Необхідно продовжувати виходити на нові ринки збуту українського зерна для зменшення перенасичення зерном на внутрішньому

ринку України. Це може бути виконано шляхом налагодження співпраці з сусідніми країнами для забезпечення транзиту продукції. Співпраця з іншими країнами може вчинити тиск на росію, адже інші країни можуть бути гарантами безпеки перевозу зерна у Чорному морі.

Окрім міжнародних перевезень, державний уряд України повинен сфокусуватись на відновленні і об'єднанні логістичних шляхів всередині країни. У воєнний час відновлення та модернізація інфраструктури для перевезення українського зерна має вирішальне значення для забезпечення стабільного та ефективного функціонування сільського господарства та експортної діяльності країни. Перш за все, розвиток інфраструктури транспорту дозволить знизити витрати на перевезення зернової продукції, що значно зменшать витрати фермерських господарств. Логістичний розвиток зернових перевезень в Україні також надасть можливість виходів на інші ринки збуту зерна для фермерських підприємств, що мали відмовитись від звичного процесу збуту своєї продукції через військовий конфлікт. Також необхідно підтримувати безперебійне постачання палива та інших ресурсів до всіх регіонів України.

Підриг Каховської гідроелектростанції сильно позначився на сільськогосподарському житті деяких регіонів, спричинивши серйозні наслідки для фермерських господарств та сільськогосподарської інфраструктури. Затоплення великих земельних площ та знищення сільгоспідприємств призвели до значних економічних втрат для місцевих селян та фермерів. Вони втратили свої урожаї, а також можливості для подальшого виробництва та заробітку, що призвело до загрози їхнього економічного благополуччя та збереження робочих місць. Виплата компенсацій є справедливою мірою відновлення справедливості та підтримки сільськогосподарських підприємців, які були постраждали через небезпечні дії або бездіяльність державних органів. У серпні 2023 року уряд затвердив порядок компенсації через Постанову № 807, після 1 жовтня повинні були розпочатись виплати постраждалим, але цього не відбулось[37]. Нездійснення виплат відшкодування фермерам, що постраждали від підригу Каховської ГЕС, є

серйозною помилкою влади, яка лише поглиблює економічні труднощі та соціальні проблеми регіону.

Актуальною є проблемою мінування земель в Україні російською армією. Наявність мін у полях може обмежувати доступ до деяких ділянок землі, що може вплинути на вирощування та збір врожаю, а також наражати на небезпеку працівників сільських господарств. Крім того, міни можуть впливати на якість ґрунту, забруднювати його та ускладнювати проведення аграрних робіт. Всі ці фактори роблять міни великою загрозою для фермерських господарств у воєнний час. Більшість українських фермерів були змушені власноруч фінансувати та проводити розмінувальні процедури, а деякі сільські господарства не мали фінансову змогу перевірити свої поля на наявність вибухонебезпечних об'єктів, що спричинило підривання техніки та працівників на російських мінах. Інформація щодо замінованих сільськогосподарських земель України наведена у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5. Стан замінованих сільськогосподарських земель України на 1.03.2023 року

Області	Заміновано, тис. га	Загальна площа сільськогосподарських угідь, тис. га	Питома частка замінованих сільськогосподарських земель, %
Київська	10,41	1 664,2	0,63
Миколаївська	85,096	2 008,5	4,24
Харківська	159,02	2 418,6	6,57
Херсонська	208,438	1 969,5	10,58
Разом	470,853	18 038,9	2,61

Джерело: [38]

З боку держави необхідно об'єднати на пришвидшити процес очищення замінованих територій. Щодо правової сфери, Україна повинна вимагати більш ретельну перевірку документів від інших держав щодо надходження зерна на світові ринки. Більш ретельні перевірки зможуть припинити продаж українського зерна росіянами, що було незаконно вивезене з території України.

Україна має потенціал для інноваційного розвитку свого аграрного сектору навіть у період війни, і держава може відіграти ключову роль у цьому процесі. Підтримка і стимулювання інновацій в аграрному секторі може бути досягнута через різноманітні заходи, такі як зниження податкових тягарів на відновлення та модернізацію техніки, надання фінансових стимулів для впровадження сучасних агротехнологій та підтримка досліджень у галузі аграрної науки. Держава також може сприяти створенню сприятливої інфраструктури для інновацій, такої як науково-дослідні центри, технопарки та інкубатори для стартапів у галузі сільського господарства. Особливо важливою є підтримка освіти та підготовки кадрів у галузі сільського господарства, щоб забезпечити наявність кваліфікованих спеціалістів, які будуть впроваджувати інноваційні рішення у практиці.

Допомога від держави агросектору України у зв'язку з воєнним станом повинна бути більш активною, оскільки сільське господарство є ключовим ресурсом для забезпечення продовольчої безпеки та економічної стабільності країни. У воєнний період аграрний сектор стикається з численними викликами, такими як знищення інфраструктури, затримка в поставках ресурсів, погіршення умов праці через загрози безпеки тощо. Забезпечення адекватної підтримки фермерам та сільськогосподарським підприємствам в умовах воєнного стану допоможе зберегти продуктивність галузі та забезпечити стійкий розвиток сільських територій. Сільське господарство може стати ключовим елементом економічного відновлення після воєнного конфлікту. Шляхом підтримки фермерів, відновлення сільськогосподарських угідь та виробництва продовольства, уряд може сприяти швидкому відновленню економіки та соціальному розвитку країни після завершення воєнного стану. Активна підтримка сільського господарства в умовах війни має важливе стратегічне значення для стабільності та процвітання України у майбутньому.

ВИСНОВКИ

У даній кваліфікаційній роботі була проаналізована теоретична складова забезпечення фінансової стійкості підприємства, надано загальну характеристику фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія» у воєнний стан, проведено комплексний аналіз рівня фінансової стійкості ФГ «Гармонія» та запропоновані рекомендації щодо забезпечення фінансової стійкості як і ФГ «Гармонія», так і державному уряду України для покращення рівня фінансової стійкості агропідприємств країни.

З результатів дослідження можна виокремити наступні висновки:

1. Визначено, що фінансова стійкість є важливим показником для оцінки життєздатності та успішності підприємства. Фінансова стійкість визначається здатністю організації витримувати зовнішні та внутрішні впливи, які можуть викликати збитки або збавити її потенціалу для розвитку. Це включає в себе здатність утримувати фінансові ризики, забезпечувати сталість прибутковості та здатність до швидкого відновлення після стресових ситуацій. На фінансову стійкість впливають внутрішні, зовнішні та мезоекономічні чинники.

2. Розглянуто різноманітні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства. Найбільш поширеним підходом є коефіцієнтний підхід, при якому здійснюється аналіз фінансових звітів підприємства, розрахунок відносних показників фінансової стійкості та їх порівняння з нормативними значеннями. Показники фінансової стійкості підприємства включають такі аспекти, як структура капіталу, ліквідність, коефіцієнт забезпеченості запасами, маржинальний дохід, операційний важіль та врахування фінансового ризику.

3. Наголошено, що аналітичне забезпечення підприємства є надзвичайно важливим для забезпечення його економічної безпеки та успішності в умовах конкурентної боротьби на ринку. Висновки, зроблені на основі аналізу

внутрішнього та зовнішнього середовища, дозволяють приймати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на оптимізацію бізнес-процесів та підвищення ефективності діяльності. Забезпечення економічної безпеки підприємства передбачає міцний фінансовий стан, здатність адаптуватися до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі, а також управління ризиками. Аналітичне забезпечення допомагає вчасно виявляти та аналізувати потенційні загрози та можливості, що дозволяє ефективно реагувати на них та приймати відповідні заходи для мінімізації ризиків та максимізації переваг.

4. Показано як початок воєнного конфлікту в Україні мав рушійний вплив на діяльність фермерських господарств країни. Відбувся різкий зріст інфляції, що створило значні труднощі для сільських господарств через збільшення витрат на виробництво та інфраструктурні витрати. Одночасно, низькі ціни на зерно на біржі є проблемою для виробників, оскільки зменшують прибутковість їхньої продукції та загрожують їхній фінансовій стійкості. Низька вартість українського зерна спровокували протести і обурення в багатьох агроспілках європейських країн, що спричинило блокаду експорту з України на деяких перепускних пунктах. Складний процес експорту, обумовлений воєнним конфліктом та зруйнованою інфраструктурою, також негативно впливає на агросектор. Обмеження доступу до ринків та складнощі з транспортуванням продукції зменшують можливості експорту та підтримки внутрішнього виробництва.

5. Проаналізовано фінансово-господарська діяльність ФГ «Гармонія» у 2022 році. Результати відображають суттєві негативні тенденції, які виникли внаслідок початку військового конфлікту. Загалом, спостерігається значне зниження доходів компанії, зокрема чистого доходу від реалізації продукції та інших операційних доходів. Це призвело до зростання витрат на собівартість продукції та інші операційні витрати. Найбільш помітне зниження відбулося у рентабельності, що спричинилося падінням чистого прибутку підприємства. При цьому, збільшення заборгованості та запасів свідчать про додаткові фінансові труднощі, з якими стикається компанія. Аналіз фінансово-господарської діяльності ФГ «Гармонія»

внаслідок продовження військового конфлікту у 2023 році вказує на серйозне погіршення фінансових показників компанії. Зниження доходів від реалізації продукції та інших операційних доходів сягнуло майже 45%, що призвело до негативної рентабельності продажів і збитковості підприємства. Однак, було проведено багато інвестиційних заходів по відновленню підприємства після початку воєнного конфлікту у 2022 році. Зростання заборгованості та запасів свідчить про загострення фінансових труднощів. Особливу увагу слід звернути на збільшення собівартості продукції та інших витрат, що є додатковим фактором, ускладнюючим фінансове становище підприємства. Ці тенденції пов'язані з загальним погіршенням економічного клімату в країні через продовження військового конфлікту.

6. Було проведено аналіз фінансової стійкості ФГ «Гармонія», і можна зробити висновки, що підприємство мало високий показник фінансової стійкості на період 2021 року. З початком воєнного конфлікту у 2022 році фермерське господарство залишилось фінансово стійким, хоча показники почали знижуватись. Це можна пояснити багаторічним прибутковим та фінансово стійким функціонуванням ФГ «Гармонія». Підприємство володіє значним рівнем власного капіталу та низьким ризиком банкрутства, що свідчить про його стабільність та відповідальне фінансове управління. Показники ліквідності також підтверджують позитивну ситуацію, демонструючи достатні оборотні активи для покриття поточних зобов'язань та забезпечення швидкої мобілізації коштів. Незважаючи на це, спостерігається погіршення деяких показників у 2023 році, що пов'язане з загальним негативним впливом воєнного конфлікту на економіку України, зокрема зберіганням зерна на складах підприємства через низькі ціни на біржі зерна, значних витрат на відновлення підприємства у 2022 році, що призвело до збиткової діяльності підприємства у цьому році. Зростання запасів також може вплинути на погіршення показників ліквідності. Основними проблемними показниками є маржинальний дохід, операційний важіль та фінансовий ризик ФГ «Гармонія».

7. Розроблено рекомендації удосконалення управлінням фінансовою стійкістю ФГ «Гармонія» у воєнний стан. Були прогнозовані можливі зміни показників фінансової стійкості без врахування оптимізаційних та з врахуванням оптимізаційних заходів. Загалом, продовжила розвиватись негативна динаміка коефіцієнта фінансового ризику, коефіцієнта забезпеченості запасами, маржинального доходу та операційного важелю. Особливою проблемою продовжує бути різке зростання фінансового ризику підприємства. Задля покращення показників фінансової стійкості ФГ «Гармонія» було запропоновано зменшити витрати підприємства з метою очікування прибутку від минулорічних інвестицій з метою зменшення ризику фінансових втрат в разі непередбачуваних обставин, що підтверджується аналізом зростання фінансового ризику; провести страхування майна фермерського господарства та здоров'я працівників; використовувати механізми Точного Землеробства у роботі сільського господарства задля забезпечення безпеки робочого процесу, оптимізації ресурсів і зменшення витрат та активно звертатись до благодійних фондів з метою отримати додаткове фінансування для компенсації негативних тенденцій у фінансових показниках.

8. Були надані рекомендації до державного уряду України для підвищення показників фінансової стійкості агросектору країни. Впровадження субсидій для фермерських господарств допоможе забезпечити їхню фінансову стабільність та підтримати розвиток сільського господарства. Спрощення доступу до податкових пільг зменшить фінансове навантаження на аграрний сектор, сприяючи його зростанню. Регулювання цін на зерновій біржі сприятиме стабільності цінової ситуації на ринку та забезпечить справедливі умови для всіх учасників господарювання. Активне залучення міжнародних гуманітарних фондів та розширення міжнародної співпраці в галузі логістики вивозу зерна за межі країни дозволять українським аграріям знайти нові ринки збуту та забезпечити стабільний експорт. Відновлення інфраструктури України є також критично важливим для підтримки агросектору, забезпечення безперебійності його функціонування та зменшення витрат фермерських господарств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лахтіонова Л.А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності: монографія. Київ: КНЕУ, 2011. 880 с.
2. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис. ... канд. екон. наук; Інститут економічного прогнозування НАН України. Київ, 2001. 59 с.
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посіб. Київ: Знання, 2000. 378 с.
4. Цал-Цалко Ю.С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз: навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2002. 359 с.
5. Белікова Т.В. Оцінка фінансового стану підприємств побутового обслуговування: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.05 «Економіка торгівлі та послуг»; Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2006. 20 с.
6. Тридід О.М., Орехова К.В. Оцінювання фінансової стійкості підприємства: монографія. Київ: вид-во Університету БС НБ України, 2010. 143 с.
7. Гончаренко О. М. Методичні аспекти оптимального управління стійкістю підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень: Збірник наукових праць Одеського державного економічного університету*. 2010. №39. С. 39–43.
8. Подольська В.О. Комплексна оцінка фінансової стійкості підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України*. 2009. №4. С. 136–142.
9. Журавльова О.Є. Фінансова стійкість підприємства: теорія і практика. *Формування ринкової економіки. Збірник наукових праць*. 2009. №22. С. 523–536.
10. Холт Р. Основы финансового менеджмента. Москва: Дело, 1993. 675 с.

11. Колесник Т.О., Романовська Ю.А. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці. *Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції*. С. 286–292.
12. Кравченко М.О. Економічна етимологія стійкості. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Вип. 1 (57). С. 78–84.
13. Ільїна К. Аналіз фінансового потенціалу стійкості інноваційного підприємства. *Вісник Львівського університету*. 2010. Вип. 43. С. 54–63.
14. Кравченко М.О, Леонтовська М.А. Підходи до оцінювання фінансової стійкості інноваційно-активних підприємств. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»* 24. 2022. С. 93-98.
15. Діденко Г. В. Обліково-аналітичне забезпечення формування та розвитку сільськогосподарської галузі. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(1). С. 424-431.
16. Камінська Т.Г. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту на сільськогосподарських підприємствах: монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2013. 338 с.
17. Вигівська І.М. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємницькими ризиками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз: міжнародний збірник наукових праць*. Житомир: ЖДТУ, 2015. Випуск 1 (3). С. 67-79.
18. Кирчата І. М., Шершенюк О. М., Деділова Т. В. Стратегічний розвиток агропромислового комплексу як основа забезпечення економічної безпеки. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва* 28. 2022. С. 79-91.
19. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження. Львів: Світ, 2001. 416 с.
20. Ткачук В.І. Економічна безпека та стійкість сільськогосподарських підприємств: монографія. Житомир: Волинь, 2013. 276 с.

21. Николаев Е.В. Основы устойчивого развития АПК Крыма. Симферополь, 2003. 148 с.
22. Grain Trade. Закупівельні ціни на зерно в Україні на 31 грудня 2021 року. URL: <https://graintrade.com.ua/novosti/zakupivelni-tcini-na-zerno-v-ukraini-na-31-grudnya-2021-roku.html> (Дата звернення: 02.04.2024).
23. Grain Trade. Закупівельні ціни на зерно в Україні на 30 грудня 2022 року. URL: <https://graintrade.com.ua/novosti/zakupivelni-tcini-na-zerno-v-ukraini-na-30-grudnya-2022-roku.html> (Дата звернення: 02.04.2024).
24. Grain Trade. Закупівельні ціни на зерно в Україні на 29 грудня 2023 року. URL: <https://graintrade.com.ua/novosti/zakupivelni-tcini-na-zerno-v-ukraini-na-29-grudnya-2023-roku.html> (Дата звернення: 02.04.2024).
25. Мінфін. Індекс інфляції в Україні 2024. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/> (Дата звернення: 02.04.2024).
26. Науменко Н.С. Перешкоди на шляху українського зернового експорту: економічні наслідки першого року війни. *REBUILD UKRAINE: справа всього цивілізованого світу*. Вежа-Друк, 2023.
27. Немцева Ю. Українське зерно найдешевше на світовому ринку — трейдер. URL: <https://kurkul.com/news/35712-ukrayinske-zerno-nyaydeshevshe-na-svitovomu-rinku--treyder> (Дата звернення: 03.04.2024).
28. Гордійчук Д. День народження «зернового коридору» і день кінця. Як Україна знову опинилася в морській блокаді та чим це загрожує. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/07/18/702321/> (Дата звернення: 03.04.2024).
29. Грабовецький Б.Є. Основы економічного прогнозування.: навч. посібник. Вінниця: ВФ Танг. 2000. 209 с.
30. Синєокий П. «Це стало найбільшим шоком»: як і куди Росія вивозить вкрадене українське зерно. URL: https://24tv.ua/zhurnalistka-rozprovila-yak-rosiya-prodaye-kradene-ukrayinske_n2525718 (Дата звернення: 03.04.2024).
31. Ласло О.О. Впровадження технологій точного землеробства в Україні. *Вісник Полтавської державної аграрної академії 1*. 2011. С. 49-50.

32. Васильковська К.В., Андрієнко О.О., Шепілова Т.П. Ефективність агродронів в системі точного землеробства. *Аграрні інновації 17*. 2023. С 13-18.
33. Mercy Corps UASP. Про Mercy Corps. URL: <https://uasp.mercycorps.org/>
34. Держстат України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України — архів за 2021 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/zd/tsztt/tsztt_u/arh_tsztt2021_u.html (Дата звернення: 12.04.2024).
35. Держстат України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України — архів за 2022 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/zd/tsztt/arh_tsztt2022_u.html (Дата звернення: 12.04.2024).
36. Держстат України. Товарна структура зовнішньої торгівлі України — архів за 2023 рік. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/zd/tsztt/arh_tsztt2023_u.html (Дата звернення: 12.04.2024).
37. Про затвердження Порядку надання одноразової грошової допомоги постраждалому населенню внаслідок підриву Російською Федерацією греблі Каховської гідроелектростанції за втрачений врожай. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2023. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-poriadku-nadannia-odnorazovoi-hroshovoi-dopomohy-postrazhdalomu-s807-40823> (Дата звернення: 12.04.2024).
38. Пасемко, Г., Таран, О. Державне регулювання аграрного сектору під час війни (на прикладі Харківської області). *Економіка та суспільство 51*. 2023.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Фінансова звітність малого підприємства

1.Баланс на 31 грудня 2021 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006

Актив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 886,4	1 870,6
Первісна вартість	1001	1 948,2	1 948,2
Накопичена амортизація	1002	(61,8)	(77,6)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	8 182,2	3 330,0
Основні засоби :	1010	29 703,1	38 502,5
первісна вартість	1011	48 480,8	60 772,8
знос	1012	(18 777,7)	(22 270,3)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	39 771,7	43 703,1
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	10 394,4	15 543,6
у тому числі готова продукція	1103	5 235,6	6 661,3
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3,4	69,1
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	28,5	598,6
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	473,4	9 184,1
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	207,3	327,8
Витрати майбутніх періодів	1170	11,3	42,8
Інші оборотні активи	1190	-	1,4
Усього за розділом II	1195	11 118,3	25 767,4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	50 890,0	69 470,5

Таблиця А.2

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4,0	4,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	3 229,3	3 229,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	42 240,7	59 014,6
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	45 474,0	62 247,9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	-	4 928,4
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	3 395,2	529,0
розрахунками з бюджетом	1620	20,5	92,0
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	0,4	3,6
розрахунками з оплати праці	1630	6,0	10,6
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	243,9	1 659,0
Усього за розділом III	1695	3 666,0	7 222,6
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	50 890,0	69 470,5

Таблиця А.3

Звіт про фінансові результати

за _____ Рік 2021 _____ р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	35 844,1	21 562,6
Інші операційні доходи	2120	1 720,7	841,6
Інші доходи	2240	-	21,6
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	37 564,8	22 425,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(19 012,0)	(20 403,1)
Інші операційні витрати	2180	(1 024,5)	(853,1)
Інші витрати	2270	(530,9)	(420,0)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(20 567,4)	(21 676,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	16 997,4	749,6
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	16 997,4	749,6

Фінансова звітність малого підприємства

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив	Код рядка	Форма № 1-м Код за ДКУД 1801006	
		На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	1 870,6	1 854,7
Первісна вартість	1001	1 948,2	1 948,2
Накопичена амортизація	1002	(77,6)	(93,5)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	3 330,0	9 597,3
Основні засоби :	1010	38 502,5	33 829,7
первісна вартість	1011	60 772,8	61 145,2
знос	1012	(22 270,3)	(27 315,5)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	43 703,1	45 281,7
II. Оборотні активи			
Запаси :	1100	15 543,6	20 750,3
у тому числі готова продукція	1103	6 661,3	4 295,6
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	69,1	1 398,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	598,6	66,5
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	9 184,1	2 445,5
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	327,8	383,6
Витрати майбутніх періодів	1170	42,8	4,4
Інші оборотні активи	1190	1,4	1,4
Усього за розділом II	1195	25 767,4	25 050,3
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	69 470,5	70 332,0

Таблиця Б.2

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4,0	4,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	3 229,3	3 229,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	59 014,6	62 682,7
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	62 247,9	65 916,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	4 928,4	3 500,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	529,0	437,4
розрахунками з бюджетом	1620	92,0	87,1
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	3,6	3,9
розрахунками з оплати праці	1630	10,6	4,1
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	1 659,0	383,5
Усього за розділом III	1695	7 222,6	4 416,0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	69 470,5	70 332,0

Таблиця Б.3

Звіт про фінансові результати

за Рік 2022 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	6 506,9	35 844,1
Інші операційні доходи	2120	125,6	1 720,7
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	6 632,5	37 564,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 497,1)	(19 012,0)
Інші операційні витрати	2180	(467,3)	(1 024,5)
Інші витрати	2270	(-)	(530,9)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(2 964,4)	(20 567,4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	3 668,1	16 997,4
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	3 668,1	16 997,4

Фінансова звітність малого підприємства

1.Баланс на 30 вересня 2023 р.

		Форма № 1-м Код за ДКУД		1801006
Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	
1	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	1 854,7	1 842,8	
Первісна вартість	1001	1 948,2	1 948,2	
Накопичена амортизація	1002	(93,5)	(105,4)	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	9 597,3	3 371,7	
Основні засоби :	1010	33 829,7	37 169,7	
первісна вартість	1011	61 145,2	67 988,2	
знос	1012	(27 315,5)	(30 818,5)	
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-	
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-	
Інші необоротні активи	1090	-	-	
Усього за розділом I	1095	45 281,7	42 384,2	
II. Оборотні активи				
Запаси :	1100	20 750,3	26 905,1	
у тому числі готова продукція	1103	4 295,6	9 013,8	
Поточні біологічні активи	1110	-	-	
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	1 398,6	146,7	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	66,5	642,9	
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-	
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	2 445,5	509,2	
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-	
Гроші та їх еквіваленти	1165	383,6	536,5	
Витрати майбутніх періодів	1170	4,4	7,0	
Інші оборотні активи	1190	1,4	41,5	
Усього за розділом II	1195	25 050,3	28 788,9	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-	
Баланс	1300	70 332,0	71 173,1	

Таблиця В.2

Пасив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	4,0	4,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	3 229,3	3 229,3
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	62 682,7	60 829,5
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	65 916,0	64 062,8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення			
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	3 500,0	3 500,0
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	437,4	1 426,0
розрахунками з бюджетом	1620	87,1	-
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	3,9	2,5
розрахунками з оплати праці	1630	4,1	15,0
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	383,5	2 166,8
Усього за розділом III	1695	4 416,0	7 110,3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1900	70 332,0	71 173,1

Таблиця В.3

Звіт про фінансові результати

за 9 Місяців 2023 р.

Стаття	Код рядка	Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007	
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	3 583,3	6 406,9
Інші операційні доходи	2120	-	125,6
Інші доходи	2240	-	-
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	3 583,3	6 532,5
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(4 959,5)	(2 497,1)
Інші операційні витрати	2180	(258,9)	(199,8)
Інші витрати	2270	(218,1)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(5 436,5)	(2 696,9)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	(1 853,2)	3 835,6
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	(1 853,2)	3 835,6

FIT KIC.FI

Ім'я користувача:
Економічної теорії Журба Тетяна
Дата перевірки:
23.05.2024 05:39:26 EEST

ID перевірки: 1016273854
Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
23.05.2024 10:13:44 EEST

ID користувача: 100005720

Назва документа: Косій С.М._Аналітичне забезпечення стійкості агропідприємств в умовах воєнного стану

Кількість сторінок: 67

Кількість слів: 13909 Кількість символів: 109365

Розмір файлу: 189.59 KB ID файлу: 1016063925

12.3%

Схожість

Найбільша схожість: 4.4% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1012994841)

10.2% Джерела з Інтернету

339

..... Сторінка 69

11.3% Джерела з Бібліотеки

544

..... Сторінка 73

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

1